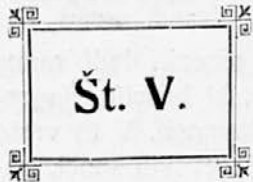
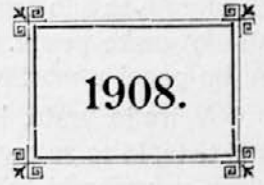

LJUBLJANSKI ŠKOFIJSKI LIST.

Vsebina: 46. Poročilo o dekanskem shodu leta 1908. — 47. Pregledna tabela o porokah po zakonskem dekretu: „Ne temere“. — 48. Odlok glede pogrebnih društev. — 49. Sprejem v zavod sv. Stanislava. — 50. Pobotnice župnih upraviteljev o tangenti dotacijskega prispevka pripadajočega v interkalar. — 51 Izbrisne pobotnice. — 52. Novomašniki l. 1908. — 53. Nabiranje milih darov za pogorelce v Gornjem Butoraju. — 54. Zgodovina domačega pešpolka. — 55. Konservatorji in dopisniki c. kr. centralne komisije. — 56. Stari zvonovi. — 57. Slovstvo. — 58. Konkurni razpis. — 59. Škofijska kronika.

46.

Poročilo o dekanskem shodu leta 1908.

Letošnji dekanski shod se je vršil dne 29. aprila pod predsedstvom prevzvišenega gospoda knezoškofa v knjižnici knezoškofijske palače. Udeležili so se shoda: gospod generalni vikar prelat Janez Flis, gospodje arhidiaconi kanoniki Andrej Kalan, Tomaž Kajdiž, dr. Andrej Karlin in devetnajst gospodov dekanov. Trije dekani se vsled bolednosti shoda niso mogli udeležiti: cirkniški, postojinski in žužemberški. Dekanijo Cirknico je pa na shodu zastopal župnik Frančišek Dimnik, žužemberško pa župnik Frančišek Pešec.

Shod se je pričel ob osmih zjutraj in je trajal štiri ure. Prevzvišeni gospod knezoškof je otvoril shod z molitvijo »Veni sancte« in nato pozdravil udeležence s sledečimi besedami:

Sestanek gospodov dekanov me vsako leto prav močno razveseli. Saj imam pred seboj zastopnike vseh duhovnikov v dušnem pastirstvu; saj imam pred seboj zaupne može, kateri vodite neposredno naše cerkveno, cerkveno-politično in socialno gibanje po celi škofiji; saj imam pred seboj može, po katerih se kaj lepo vzdržuje edinstvo in sloga med duhovniki po deželi, pa tudi med duhovniki in škofom.

Zato Vas vse presrčno pozdravim in zakličem: Dobro došli! Pozdravim pa tudi gospoda generalnega vikarja in gospode arhidiacone.

Program za današnjo sejo je zanimiv in mnogo-vrsten. Najpoprej bomo obravnavali tvarino napovedano v prvi številki letošnjega »Škofijskega Lista«, namreč o cerkvenem petju, o društvu za krščanski nauk v smislu naročil iz Rima, o skrbi za mladino in o pokopališčih. Tej tvarini se doda kot četrta točka

poročilo o katoliškem tiskovnem društvu, kot peta o sredstvih za pripravo postrežnic bolnikov po kmetih, kot šesta o zavodu sv. Stanislava, kot sedma o nesrečni upravi v Gornjem gradu in kot osma nekaj kratkih opomenj.

I. O cerkvenem petju in cerkveni glasbi.

Ker bo prihodnja sinoda obravnavala o cerkvi in o službi božji, bo morala določevati tudi o cerkvenem petju in o cerkveni glasbi. Zato sem sestavil prvo vprašanje: »O cerkveni glasbi v naši škofiji: a) kašna je vzgoja in kakšen položaj organistov? ali bi se moglo še kaj izboljšati? — b) kakšno je petje in orglanje po naših cerkvah? Kaj je še pomanjkljivega? Kako bi se dalo izboljšati v smislu »Motu proprio Pii X. de musicae sacrae restauratione«?

Za poročevalca o tem važnem in težkem vprašanju sem naprosil gospoda kanonika in arhidiakona dr. Karlina, ki je nalogo prav rad sprejel in katerega prosim, naj nam poda svoj gotovo praktičen odgovor na zastavljena vprašanja.

1. Kakšna je vzgoja in kakšen položaj organistov? Ali bi se moglo še kaj izboljšati?

Predén odgovorim na stavljeno vprašanje, moram porazdeliti vse organiste v tri vrste. V prvo vrsto prištevam one, ki so obenem tudi izprašani učitelji. Ti imajo orglanje kot postranski predmet in se ž njim pečajo le toliko, da brez graje dobe določeno jim remuneracijo. Z redkimi izjemami se ne menijo za cerkvene predpise in najrajši kultivirajo

slovensko pesem. Priznati moramo, da je morda teh najmanj v škofiji. Stari, boljši organisti-učitelji so izumrli, kar je mlajših, so izvečine malo izvežbani, ki le za silo še opravljajo orglanje.

V drugo kategorijo bi postavil organiste-s a m o u k e. Le-ti so se sami, ali pa s pomočjo kakega glasbenika, ki jim je včasih kaj pokazal, toliko izvežbali, da morejo za silo orglati in spremljati preproste, zlasti slovenske pesmi. Če je kdo izmed njih nadarjen, se bo popel z marljivostjo tudi do večje popolnosti.

V tretjo vrsto, ki obsega največ organistov, bi štel tiste, ki so se orglarije s i s t e m a t i č n o u č i l i, zlasti v orglarski šoli v Ljubljani (oziroma v Celju). Teh je največ in o njih nam bode najbolj govoriti, ker ti pravzaprav smatrajo orglanje kot svoj poklic.

Ako hočemo torej govoriti o vzgoji naših organistov, moramo nujno omeniti o r g l a r s k e š o l e v Ljubljani, kjer se naši organisti vzgajajo.

Nastala je iz p o t r e b e. Po novi šolski postavi so se učitelji iz raznih vzrokov jeli umikati orglarski službi; nastalo je občutljivo pomanjkanje spretnih organistov. In to je bil prvi povod, da se je po Cecilijinem društvu ustanovila leta 1877 orglarska šola. Poleg tega naj bi orglarska šola svojim gojencem vcepila l j u b e z e n do cerkvene glasbe in p o z n a n j e cerkveno-glasbenih predpisov. Smoter, ki ga je orglarska šola imela in ga ima še danes, je ta, da usposobi svoje gojence v spretno organiste in učitelje in vodje cerkvenega pevskega zbora. V ta namen se je poučevalo v teh-le predmetih: 1. Liturgija z ozirom na cerkveno-glasbene določbe in zgodovina cerkvene glasbe. 2. Glasbena teorija (harmonija, generalbas, modulacija, kontrapunkt, imitacija, kánon, fuga). 3. Igra na glasoviru in orglah. 4. Koralno in figuralno petje.

Učencev se sprejema navadno 18, izjemoma 20. Orglarska šola je v tridesetih letih usposobila 172 organistov. Poučujejo na njej navadno trije učitelji.

To je v kratkem načrt s t r o k o v n e vzgoje naših organistov. Ali dasi načrt ni slab, vendar mnogokdaj ni bilo povoljnih uspehov. Razlogi so ti-le:

a) Mnogi učenci so p r e k m a l u z a p u s t i l i orglarsko šolo. V dveh letih je brez izredne nadarjenosti nemogoče pripraviti mladeniča do tega, da bi znal dostojno orglati in primerno voditi pevski zbor. Tri leta najmanjše je potrebno.

b) Mnogi so prišli b r e z p r a v e l j u d s k o š o l s k e p o d l a g e. Prav pogosto se morajo sprejeti mladeniči, ki silno slabo bero, pišejo pa, da se Bogu usmili. O kaki umski podlagi torej ni govora. Zato pa tudi v orglarski stroki slabo napredujejo, zlasti v teoriji.

c) Dostikrat vstopajo mladeniči, ki so kaj s l a b o n a d a r j e n i, skoro brez posluha. S takimi se le z največjo težavo da kaj doseči.

d) Mnogo jih je, ki p o z n e j e (po usposobljenosti) o p u s t e v s a k r š n e v a j e in se ne zmenijo za napredovanje, dasiravno so v šoli nebrojnokrat slišali, da jim podaja šola samo podlago, na kateri bo pozneje treba dalje zidati. Tu velja pregovor: Nulla dies sine linea.

e) Naposled bi bilo dobro omeniti tudi razne l o k a l n e in o s e b n e zapreke, ki branijo, da organist ne more razviti svoje delavnosti. V to vrsto bi štel slabe orgle, pomanjkanje pevskih moči, nedostajanje prostora itd. Take zapreke bode najlaglje odstranil vrl dušni pastir, ki mu je mar cerkvene glasbe.

Sedaj zadenemo ob vprašanje: Ali se strokovna vzgoja naših organistov da kaj izboljšati?

Odgovarjam: D á s e i z b o l j š a t i. 1. Začne naj se pri o r g l a r s k i š o l i. a) Sprejemajo naj se samo dečki, ki so končali z dobrim uspehom ljudsko šolo in, če je količkaj mogoče, vsaj en razred latinske šole. b) Usposobljenost naj se ne daje pred končanim tretjim šolskim letom. c) Uvedejo naj se iz praktičnih razlogov v orglarsko šolo še drugi predmeti: kaligrafija, pisanje na stroj, pouk v knjigovodstvu, o posojilnicah in kmetijskih zadrugah, pouk o poverjeništvu pri zavarovalnicah. d) Pouk o konstrukciji in popravi orgel.

2. Napredovala pa bo strokovna vzgoja organistov tudi kesneje v službi: a) ako se udeležujejo teoretično-praktičnih kurzov za cerkveno glasbo, ki se tuptatami prirejajo po Cecilijinih društvih (cf. Maribor, Gorica, Ljubljana), b) ako se jim postavijo strokovni nadzorniki. (Cf. C. Gl. 1907, p. 74, 85.)

Recimo katero tudi o m o r a l n i vzgoji organistov. O tej — pripoznajmo odkritosrčno — bi se dalo marsikaj žalostnega povedati. Orglarski učenci delé usodo drugih dijakov in še v večji nevarnosti so, ker imajo več časa. Slabo stanovanje, neizkušnost, slabe družbe, preveč časa, ki ga ne znajo prav obrniti, to so hibe, ki dostikrat povzročijo, da se ta ali oni že v šoli ali pa kmalu pozneje izgubi na opolzlo pot pregrehe in strasti. Res, da se zahteva od orglarskih učencev po petkrat na leto, da prinesejo listek o opravljeni spovedi, res da se jim tudi sicer še pri liturgiji oznanjajo najpotrebnejše verske in npravne resnice in se jim priporoča pogosto sprejemanje svetih zakramentov, ali pravega nadzorstva vendar le nimamo nad učenci, ki žive tako nekako passeres solitarii raztreseni med zlobno mestno družbo. Slabih priložnosti ne manjka in znano je, da priložnost tatove vzgaja.

Kako bi se temu odpomoglo?

a) Vodja šole imej tesnejši stik z učenci in jih nadzoruj tudi po stanovanjih.

Duhovniki naj dobro pomislijo, koga pošljejo v šolo in če bode tudi kos raznim izkušnjam in nevarnostim, ki se stavljajo mladim ljudem v mestu. Dobro naj pazijo, na kakšno stanovanje ga bodo izročili. Vodstvo orglarske šole pa ne bode sprejelo nikogar, ki nima priporočilnega izpričevala od svojega domačega dušnega pastirja.

c) Učitelj liturgije veljaj zajedno kot katehet orglarskih učencev in njih svetovavec v dušnih zadevah.

d) Stremiti je z vsemi močmi na to, da se ustanovi orglarska šola kot internat pod duhovnim vodstvom.

e) Dušni pastirji po škofiji naj nikdar ne pozabijo, da so organisti cerkveni uslužbenci, katere jim je v prvi vrsti nadzorovati glede moralnega vedenja in jih o potrebi tudi resnobno karati.

Toliko o strokovni in moralni vzgoji naših organistov.

Prehajam k njih g m o t n e m u položaju. Ta pa je v resnici žalosten, da ne rečem obupen. Mnogo tožba se je že vzdignilo v tem pogledu, in sicer od strani župnikov in organistov; tudi to uvažujem, da mnogi župniki pravijo: za svoje delo je organist pri nas dovolj plačan. Poudarjam pa, da se knezoškofijski ordinariat ne more postaviti na drugo stališče nego: dajte organistom dela in jela. Dočim so se zadnjih let vsem različnim stanovom plače uredile in povišale, so organisti ostali pri starem; ali govorimo odkrito: organistovske plače se niti uredile niso, kaj šele izboljšale. Zato je to vprašanje naravnost kričeče v naši kakor v drugih škofijah in tu se mora ukreniti kaj definitivnega. Rad verujem, da bi bili posamni župniki radi kaj uspešnega ukrenili, ko bi bili imeli gmotnih sredstev, žal, da je tu vladala prava pravcata suša.

Ko je stopil v veljavo deželni zakon z dne 29. aprila 1873 (dež. zak. št. 22.), čigar § 42. tako-le slove: »Der Schuldienst wird vom Organisten- und Meßnerdienste getrennt; die betreffenden Bezüge sind auseinanderzusetzen und ihren Bestimmungen zuzuführen. Jedes Mitglied des Lehrstandes hat sich von dem Zeitpunkte an, mit welchem die Regulierung seiner Bezüge . . . durchgeführt ist, der Vernehmung des Meßnerdienstes zu enthalten.«

Potem so učitelji dobili svojo od države jim po deželi nakazano plačo, organisti in cerkveniki so pa ostali pri tistih pičlih dohodkih, ki so od nekdanje učiteljske službe ostali.

Tuintam se je potem vjel kak krajcar, katerega je primaknil župnik organistu ali cerkveniku. Nekateri so tudi poizkusili izboljšati plačo konkurenčnim potom na podlagi deželnega zakona z dne 20. julija 1863 (dež. zak. št. 12, izdan 23. septembra). Novejši čas so organisti po Cecilijinih društvih polagali prošnje na državni zbor, da naj bi se jim po posebnem zakonu položaj izboljšal. Omenjati nam je tudi, da je ljubljanski ordinariat pozval vse župne urade, naj mu naznanijo fasijo dohodkov in stroškov ondotnega organista ali cerkvenika, da se bode potem, ako iznaša njegov letni dohodek nad 600 K, vsaj zavaroval za stara leta v smislu zakona z dne 16. decembra 1906 (drž. zak. 1907, št. 1). Naposled naj še dostavim, da je knezoškofijski ordinariat ob vsaki priliki, ki se mu je pojavila, podpiral stremljenje organistov po boljših dohodkih, tako splošno, ko je pohvalno vzel na znanje podporno društvo organistov in v posamnih slučajih, ko je nasvetoval, kako bi se tuintam moglo odpomoči bedi organista in cerkvenika.

To je kratka zgodovina stremjenja po izboljšanju organistovskih plač.

Kaj pa je priporočati za bodočnost?

Najprej pripomnimo, da ima naša deželna vlada že več let pripravljen načrt zakona, po katerem se bode krajšim potom konkurenčna obravnava v prilogi izboljšanja organistovskih plač izvedla, kateri načrt pride v deželno zbornico kmalu, ko se ustanove ondi redne razmere. Dotlej pa se priporoča to-le:

1. Kdor meni, da ne bo oporekanja od strani občanarjev, naj poizkusi z izboljšanjem konkurenčnim potom na podlagi zakona z dne 20. julija 1863 (dež. zak. št. 12, izdan 23. septembra).

2. Knezoškofijski ordinariat bode svojedobno opozoril župne urade, da se vsi oni organisti, kateri imajo nad 600 K plače, sprejmejo v zavarovanje za starost in onemoglost v smislu zakona z dne 16. decembra 1906 (drž. zak. 1907, št. 1).

3. Kjer je možno, naj se združi organistovska služba s cerkvenikovo, kar se je že po mnogih župnijah naše škofije dogodilo.

4. Organistom naj se preskrbé postranske službe, ki njihovim razmeram ugajajo, n. pr. služba občinskega tajnika, tajnika pri hranilnicah in posojilnicah, knjigovodja pri kmetijskih zadrugah, poverjenika pri »Vzajemni zavarovalnici«.

5. Ako jim preostaja časa, naj gojé kako stanu primerno rokodelstvo: vezanje knjig, krojaštvo, urarstvo, vrtnarstvo itd.

6. Duhovščina naj po svoji moči gmotno in moralno podpira delovanje novoustanovljenega podpornega društva organistov.

7. Ob posebnih prilikah, kakor za šmarnice, za razne devet- ali tridnevne, ob pustni pobožnosti, naj župniki organista in pevski zbor, kolikor to gmotne razmere cerkvenega imetja dopuščajo, s primernimi darili nagradijo.

8. Organisti, ki so zmožni poučevati na glasovir ali harmonij, si bodo prilično tudi s tem kaj prislužili. Gotovo pa ne bo zastoj, ako prevzamejo službo pevovodja pri kakem društvu.

2. Kakšno je petje in orglanje po naših cerkvah? Kaj je še pomanjkljivega? Kako bi se dalo izboljšati v smislu »*Motu propria Pija X. de musicae sacrae restoratione*«?

V naši škofiji je cerkvena glasba kakor po drugod v prvi polovici devetnajstega stoletja jako propadla. Pokojni Rihar si je prizadeval, da bi jo zboljšal, ali ker je bil samouk in se ni pečal z glasbo cerkvenih polifonistov prejšnjih stoletij, zato tudi on ni mogel uvesti cerkvenoglasbene reforme po Slovenskem. Nova doba za preosnovo se je pričela z ustanovitvijo Cecilijinega društva v Ljubljani. Prvi občni zbor se je sklical na dan 14. junija 1877. Takrat se je napravil načrt, po katerem naj bi se najbolje preosnovalo cerkveno petje in glasba v deželi. Sklenilo se je, da se ustanovi cerkvenoglasbeni časnik, da se osnuje orglarska šola, da se posamnim društvom članom svojedobno podeljujejo društvena darila, da se zlasti v zvezi z občnimi zbori prirejajo produkcije pristne cerkvene glasbe. »Cerkveni Glasbenik« izhaja že 31. leto, vsaka številka ima vsaj osem strani v veliki osmerki besedila in štiri strani glasbene priloge. Ta list je polagoma odprl vrata cerkvenoglasbeni reformi v naši deželi in delovanje Cecilijinega društva je glavni vzrok, da nas *Motu proprio Pija X.* z dne 22. novembra 1903 ni našel nepripravljenih. Besede, ki jih navajajo Sveti Oče, se mi zde govorne tudi za našo škofijo. V veliko veselje in zadovoljnost nam je, da vidimo, koliko dobrega se je zgodilo v tem oziru v zadnjih desetletjih, ko so se znameniti, za službo božjo navdušeni možje v soglasju s sveto stolico in pod vodstvom škofov združili v cvetoča društva in s tem skoro po vseh cerkvah in kapelah povzdignili svete glasbe nekdanjo čast.

Po tem uvodu preidemo na odgovor vprašanja: Kakšno je petje in orglanje po naših cerkvah? Kaj je še pomanjkljivega?

Petje po naših cerkvah se je v zadnjih tridesetih letih čudovito povzdignilo glede na tehniko in glede na cerkvene predpise. Zlasti moramo omenjati dvojnega napredka: 1. poje se po notah, 2. skrbi se po-

gosto za večje število pevcev. Tako je znanih po škofiji mnogo številnih cerkvenih zborov, ki v resnici čast delajo cerkvenoglasbenim predpisom.

Orgle ima naša škofija po župnih cerkvah skoro povsod in kar je še več vredno, tudi mnogo naravnost krasnih, umetnih. Zato se zdi, da orglanje v primeri z lepoto in umetnostjo orgel ni vedno v naravni zvezi. Vzrok je deloma preslaba izobrazba, deloma lenoba organistov. Prav pičlo je število organistov, ki bi preludirali iz not, iz priznanih predlog cerkvenih glasbenikov. Ogromna večina »prosto fantazira«, da je groza. V tem pogledu bi morali cerkveni predstojniki siliti organiste, naj nikdar ne preludirajo prosto, ampak vedno po predlogah.

Dasi je torej priznanja in hvale vreden napredek v petju in orglanju, vendar se nahaja tuptatam še marsikaj pomanjkljivega, kar je treba popraviti, da se bode vršila cerkvena glasba tudi pri nas vseskozi v smislu papeževega *Motu propria*. Opozarjamo na te le točke:

1. Organisti naj se zlasti glede na poučevanje petja bolj natančno izurijo po poučnih tečajih in po poslušanju tehnično izvežbanih zborov. Dostikrat je petje po naših korih brezizrazno, brez življenja. Pevci ne poznajo akcentov, ne skrbi se za dinamično stopnjevanje, premočno se splošno poje, ker živi ljudstvo v napačni misli, da je moč to, kar lepota.

2. Kadar je missa solemnis ali cantata, se mora peti vse besedilo v latinščini in sicer po *Ordinarium missae*. (*Motu proprio* 7.) V tem pogledu cerkveni predpisi še zdaj niso povsod prodrli. Pri dekanijskih cerkvah, ki imajo lep pevski zbor, se pri peti maši poje na slovensko besedilo.

3. Besedilo pesmi, na katero se komponira ali katero pojejo v cerkvi, mora biti potrjeno od ordinariata.

4. Koralno petje se je doslej sploh premalo gojilo. Tudi pri boljših zborih ni uspevalo. Gojitev koralnega petja pri organistih in pevskih zborih, v poučnih tečajih in v to svrhu prirejenih produkcijah, primerno, ne pretežno spremljevanje koral na orglah se v smislu *Motu propria* (3) vsem zborom toplo priporoča.

5. Pri slovenskem petju se premalo pazi na to, da se pojejo ob svojem času primerni teksti. (Po povzdigovanju Marijine pesmi itd.)

6. V sredi pretrgani *Tantum ergo* in *Genitori* naj se brezpogojno odpravita.

7. Vsak organist naj za vsako nedeljo in praznik sproti spiše spored, po katerem se bo pelo. Župnik naj ta spored potrdi. Tako se bode besedilo primerno izbralo in ne bode prepira in šepetanja na koru. (*Motu proprio* 14.)

8. Ženske pevke so na naših korih že davno v navadi. Marsikje bi ne bilo petja, ako ne bi ženske sodelovale. Kjer pa so doslej peli moški in ž njimi dečki na koru, naj se to ohrani i v bodoče. (Motu proprio 13.)

9. Ker Motu proprio (24) zahteva po škofu sestavljeno komisijo, ki bo pazila in čuvala nad glasbo, ki se proizvaja v raznih cerkvah, bi bilo morda dobro, ako se ta naloga izroči odboru Cecilijinega društva, ki se po svojem namenu trudi za zboljšanje cerkvene glasbe po škofiji.

10. Orgle naj se o gotovih časih pregledajo in osnažijo, da se bodo dalje ohranile. Iz neumestne varčnosti nastane pogosto velika škoda in stroški. Vsakih 3, 4, 5 let naj se orgle razpraše, vsakih deset let pa naj se korenito popravijo. Nove orgle in stare v popravilo naj se le strokovnjakom izročajo.

Ko je kanonik dr. Karlin prečital svoj referat, se je vršil razgovor o posameznih točkah poročila.

Gospod knezoškof opomni, da je gospod poročevalc orisal jako veliko gradiva, pokazal ves razvoj in napredek orglarske šole in petja ter dodal raznih nasvetov. Prosi, naj se razgovor vrši po točkah:

- a) o orglarski šoli,
- b) o gmotnem položaju organistov,
- c) o petju in orgljanju.

V razgovor so posegli dekan Arko, Koblar, prošt dr. Elbert, Rihar, dr. Kržišnik. Dekan Arko želi, naj bi vodstvo šole take učence, ki nimajo posluha, takoj odslovilo. Dekan Koblar pripominja glede moralne vzgoje gojencev, da je neobhodno potrebno misliti na ustanovitev konvikta, da se učenci priučijo dela in krščanskega življenja. Tudi drugi gospodje, ki so posegli v razgovor, izražajo podobne misli in želje ter stavijo primerne nasvete, česa naj se orglarski učenci še uče, kako naj se pazi na njihovo obnašanje itd.

Glede gmotnega položaja organistov:

Da se plače organistov razvidijo in da bo dobiti podlago za primerno ureditev tega vprašanja, je ordinariat naročil župnim uradom, naj sestavijo fascije. Nadalje treba počakati, kako se bo rešilo vprašanje glede zavarovanja po novem zakonu.

O točki: petje in orgljanje soglašajo vsi s poročilom gospoda kanonika dr. Karlina. Posebej omenja dekan Erjavec, naj se gleda na to, da se orgle večkrat osnažijo in razprašijo, vsaj vsakih deset let pa temeljito pregledajo in da se popravi, kar je potrebno. Dekan Arko pristavi temu, naj se tako delo ne izroča potujočim »mojstrom«, ampak strokovnjakom.

Po končanem razgovoru je referent dr. Karlin odgovarjal na posamezne točke, zlasti je pristavil, da se bo na osrednjem mestu Cecilijinega društva vse storilo za povzdigo cerkvene glasbe in petja, ter prosil, naj bi tudi zunaj gospodje po možnosti pomagali.

II. O bratovščini za pouk v kršč. nauku.

Celsissimus: Pij X. so dne 15. aprila 1905 izdali list, v katerem strogo naročajo, kako naj se po župnijah poučuje krščanski nauk; zapovedujejo tudi, naj se v vsaki župniji ustanovi »congregatio doctrinae christianae«. Ko sem bil zadnjič v Rimu, sem s sv. Očetom o tem govoril in pritrdili so mi, da to velja posebno za vse škofije in dežele, kjer se v šoli krščanski nauk ne poučuje več.

Leta 1906 se je o tej zapovedi sv. Očeta razpravljalo na shodu avstrijskih škofov na Dunaju. Pripoznalo se je, da je pri nas večinoma vse to uvedeno, kar sv. Oče hočejo, le dotične bratovščine še nimamo. Prevladala je misel, naj se tudi pri nas ustanovi. Referat, po tem shodu sestavljen, sem hotel natisniti v »Škofijskem listu«, da bi se vsem gospodom o tej bratovščini pravi pojem omogočil, toda radi nujno potrebne razlage dekreta »Ne temere« sem moral to odložiti.

Dal pa sem ta referat gospodoma dekanoma Bizjanu in Koblarju, ki imata večje župnije in bi se za take ta bratovščina morda obnesla. Gospoda dekana Bizjana prosim, naj nam izvoli podati svoje poročilo.

Ustanovitev družbe »Congregatio doctrinae christianae«.

I. Sv. Oče Pij X. so izdali okrožnico »Acerbo nimis« z dne 15. aprila 1905, ki je natisnjena v »Škofijskem listu« 1905 št. IV. str. 41 do 45. Kratka vsebina je sledeča: Sovražniki strastno napadajo cerkev in vernike. Eden vzrokov je tudi velika nevednost glede verskih resnic med priprostim ljudstvom, pa tudi med takoimenovano inteligenco. Neznane so jim temeljne resnice o Bogu kot stvarniku in vladarju sveta, o včlovečenju Sinu Božjega, o odrešenju, o milosti, o sv. zakramentih, o grehu in nasledkih greha itd. Odtod življenje v grehu. Nahaja se sicer grešno življenje tudi med tistimi, ki so jim znane resnice svete vere; pa nevedni so še v večji nevarnosti, ker nimajo vodnice svete vere, ne morejo spolnjevati, česar ne vedo. Iz tega sledi težka dolžnost dušnega pastirja, da skrbi za pouk v resnicah sv. vere. K temu ga sili usmiljenje do nevednih in ostra zapoved Kristusova. To velja za vse duhovnike, posebno za

one, katerim je izročeno dušno pastirstvo. Tridentinski cerkveni zbor nalaga dušnim pastirjem, kar je papež Benedikt XIV. z odlokom »Ētsi minime« še natančneje razložil, dvojne vrste pouk za verne: Razlago evangelija, t. j. homilijo, in pouk v krščanskem nauku ali katehezo. Prvo v pouk onim, ki so jim resnice sv. vere že znane, drugo v pouk nevednim. Dalje razlagajo sv. Oče, kaj naj obsega pouk o verskih resnicah, poudarjajo imenitnost tega pouka, tožijo, da se ta pouk preveč zanemarja, določujejo, kako naj se ta pouk vrši, nalagajo to kot strogo zapoved, za kar naj skrbe škofje, da se točno izvršuje. Opozarjajo dalje na to, da zahteva pouk o resnicah sv. vere veliko truda in premišljevanja, več kot lepi in dolgi cerkveni govori in spodbujajo k izvrševanju tega pouka. — To je kratka vsebina okrožnice »Acerbo nimis«.

II. Kaj določujejo sv. Oče s to okrožnico? Sledeče:

1. Vsi dušni pastirji morajo vsako nedeljo in vsak zapovedani praznik brez izjeme po celo uro dečke in deklice na podlagi katekizma poučevati o tem, kaj morajo verovati in kaj spolnjevati, da se zveličajo.

2. O določenih letnih časih morajo po več dni po določenem načrtu dečke in deklice poučevati in pripravljati za vredno prejemanje sv. zakramentov sv. pokore, sv. Rešnjega Telesa in sv. birmе.

3. S posebno vnemo morajo v štiridesetdanskem postu in, ako potreba, še po veliki noči poučevati odrasle mladeniče in dekleta in jih spodbujati in napeljevati s primernimi navodili za sv. zakramente.

4. V vsaki župniji naj se kanonično ustanovi družba z imenom: »Congregatio doctrinae christianae«. Udov te družbe naj se poslužujejo dušni pastirji, posebno, kjer je pomanjkanje, da s pomočjo laikov, ki hočejo to storiti iz gorečnosti za čast božjo in da zadobe od cerkve podeljene odpustke, izvršujejo ta pouk.

5. V večjih mestih, posebno kjer so univerze, liceji, gimnazije, naj se ustanove krščanske šole z namenom mladino, ki obiskuje javne šole, iz katerih je pouk krščanskega nauka izključen, poučevati o resnicah sv. vere.

6. Ker pa je v naših časih pouk v krščanskem nauku potreben ne le za mladino, ampak tudi za odrasle, morajo vsi dušni pastirji ob nedeljah in praznikih, razen homilije ali pridige in razen pouka za dečke in deklice, imeti ob primerni uri še krščanski nauk za odrasle verne, poljudno in razumljivo. Pri tem naj se poslužujejo tridentinskega katekizma

tako, da vso stvarino obdelajo v štirih ali petih letih. — To določuje papeževa okrožnica.

III. Kakšno veljavo ima ta določba?

Sv. Oče pravijo škofom: To, častiti bratje, z apostolsko oblastjo določimo in zapovemo. Vaša dolžnost pa bodi, da skrbite, da se vse to v Vaši škofiji nemudoma in popolnoma izvrši, čuti nad tem z Vašo oblastjo, da se to ne pozabi ali zanikerno opravlja. Zato posebno poudarjajte in zahtevajte, da dušni pastirji ne bodo poučevali nepripravljeni, ne preučeno in posvetno modro, ampak priprosto po zgledu Kristusovem in apostolov. — Je torej stroga zapoved dana z apostolsko oblastjo.

IV. Kako naj se to izvršuje?

Odgovor je: Vse to se glede pouka v krščanskem nauku v naši škofiji že izvršuje, torej nima ta določba, razen ene izjeme, za nas nič novega. Pogledimo posamezne točke:

1. Namesto nedeljskega in prazniškega enourškega pouka otrok, kar bi se dandanes zaradi pomanjkanja časa in zarad drugih opravil ne moglo izvrševati, je pri nas dveurni pouk na teden v krščanskem nauku v šoli.

2. za prvo spoved in sv. Obhajilo, kakor tudi za sv. birmo se poučuje v šoli in tudi v posebnih urah; kjer pa otroci zaradi daljave ne morejo hoditi v šolo, se za sv. zakramente po več tednov skupaj poučujejo in pripravljajo.

3. Za pouk odraslih, katerim so resnice sv. vere več ali manj že znane, so nedeljske in prazniške pridige; posebej je še takoimenovano »velikonočno izpraševanje«, ki je vsaj po deželi še povsod v navadi; dalje je poseben pouk za matere, poseben pouk pri mesečnih shodih za Marijine družbe, pouk za tretji red sv. Frančiška in dr. Na to merijo večkrat predavanja, posebno apologetična, v izobraževalnih društvih; poseben pouk je za rokodelske učence; tudi na »Kmetijski šoli« se poučuje krščanski nauk; odrasla mladina ima še razna druga društva, ki slone na katoliški podlagi in ki napeljujejo h krščanskemu življenju. Poseben pouk je še za ženine in neveste, ko se pripravljajo za zakon. Ako se pri vsem tem ne gleda le na to, da se izpolni zunanja oblika, ampak se vrši resnično pouk in so predavanja v raznih društvih večkrat apologetična, posebno o onih resnicah sv. vere, ki se posebno napadajo, je gotovo za pouk mladine in odraslih prav dobro preskrbljeno. K temu pridejo še misijoni.

4. Na srednjih šolah v Avstriji je še vedno obligaten pouk v krščanskem nauku; na višjih šolah so vpeljane za akademično mladino Marijine družbe

in druga krščanska društva, kjer se skrbi za pouk v resnicah sv. vere za one, ki se hočejo tem pridružiti. Siliti se pa tako nihče ne more.

5. Ob nedeljah se vrši pri popoldanski službi božji pouk v krščanskem nauku za odrasle, ki naj bi ne bil toliko, kakor katehitične pridige, ampak res pravi poljuden pouk na podlagi in tudi z vprašanji in odgovori katekizma. — Vse te določbe sv. Očeta se torej pri nas že izpolnjujejo.

V. Ostane torej le še četrta točka, s katero sv. Oče določuje, da se mora v vsaki škofiji in župniji ustanoviti posebna pobožna družba: »Congregatio doctrinae christianae« za pouk s pomočjo laikov. Kaj je storiti v tem oziru?

Dva pota sta mogoča:

a) Prosi sv. Očeta za spregled od te določbe, da se mora v vsaki škofiji in v vsaki župniji kanonično vpeljati »congregatio doctrinae christianae«, ker je, kakor je razvidno, iz poprej povedanega, v naši škofiji za pouk otrok in odraslih dobro preskrbljeno. To so storili tudi pruski škofje.

b) Ali pa, po zapovedi sv. Očeta imenovano »congregatio« kanonično ustanoviti v naši škofiji in v vsaki župniji. Pri sestanku avstrijskih škofov na Dunaju se je predlagala ta druga pot kot času primerna in potrebna iz sledečih vzrokov.

1. Šolski pouk komaj zadostuje, ker uspeh tega pouka podira večkrat pouk iz drugih predmetov in duhovnik v šoli nima toliko časa, da bi poskrbel za zadosten pouk za vsakega otroka posebej.

2. Kar so se v šoli naučili, kmalu pozabijo, ako se z njimi večkrat ne ponavlja; nekateri se pouku tudi radi odtegujejo.

3. Prej ali slej bo prišel čas, ko se bo obligaten pouk v krščanskem nauku iz šol odpravil; zato svetuje dušnopastirska previdnost, da se z vpeljavo imenovane kongregacije pravočasno poskrbi za zadosten pouk. To je ob času reformacije rešilo tisoče duš.

4. Tak pouk po laikih je že tako star, kakor sv. katoliška cerkev, kakor pričajo apostolska pisma. Papež Pij IV. je tako bratovščino potrdil, papež Pij V. jo je leta 1571. povzdignil v nadbratovščino, jo bogato obdaril z odpustki in jo priporočil vsem škofom. Na Nemškem so jo posebno gojili jezuiti. V Avstriji je bila ob času Jožefa II. zatrta. Pozneje so jo nekateri škofje zopet upeljali, tako menda v obeh štajerskih škofijah. Vpelje se lahko kakor strogo cerkvena bratovščina ali pa tudi kakor društvo v smislu društvenega zakona. Drugo se ne priporoča, ker bi društveni zakon delovanje le oviral; torej le kot cerkvena bratovščina.

VI. Kaj naj se zgodi v naši škofiji glede te bratovščine?

a) Prvi predlog je: Prosi se pri sv. Očetu spregled, da se za ljubljansko škofijo odstopi od zahteve, da se mora »congregatio doctrinae christianae« v tej škofiji in v vsaki župniji ustanoviti, iz sledečih razlogov:

1. Je v naši škofiji za pouk otrok in odraslih v krščanskem nauku že zadosti poskrbljeno, ako dušni pastirji svojo dolžnost vsestransko vestno izpolnjujejo, kakor je bilo že poprej pod št. IV. dokazano.

2. V prav veliko župnijah bi ne bilo mogoče dobiti sposobnih oseb, ki bi hotele in zamogle ta pouk prevzeti.

3. Malo je župnij, ki bi imele za to primerne prostore. Cerkev ni primeren kraj, kjer bi poučevali laiki; šol bi v ta namen oblasti marsikje ne prepustile, drugih prostorov pa ni. Saj je ravno pomanjkanje potrebnih prostorov marsikje vzrok, da se ne ustanove potrebna izobraževalna društva in manjka prostora za mesečne shode Marijine družbe, da se morajo vršiti v cerkvi.

4. Nobenega pomočka ni, s katerim bi se nevedni prisilili, da bi ta pouk obiskovali. Ako se lenuh v šoli ne more prisiliti k pouku, se bo tu še veliko manj. Ako starši zanikerno pošiljajo otroke v šolo k pouku, ko jih k temu sili zakon celo s kaznijo, bi tukaj delali še bolj zanikerno. Ako starši ne pošiljajo otrok h krščanskemu nauku ob nedeljah popoldne v cerkev in ako mladina in odrasli v cerkev k pouku v krščanskem nauku nočejo hoditi, tudi k pouku po laikih ne bodo hodili in otrok ne bodo pošiljali. Kateri starši torej hočejo, da se njihovi otroci v krščanskem nauku zadosti pouče in kateri odrasli se hočejo poučiti, morejo to v ljubljanski škofiji pri sedanjih razmerah doseči v popolnem obsegu. Kdor tega sedaj storiti noče, pri tem tudi »congregatio doctrinae christianae« ne bo ničesar dosegla.

To so vzroki, da se za ljubljansko škofijo pri sv. Očetu prosi za spregled, da se kanonična ustanovitev te kongregacije ne zahteva. — Ako se ta predlog odkloni, pride:

b) Drugi predlog: Zapovedi sv. Očeta naj se uporabi in menovana kongregacija tudi v ljubljanski škofiji kanonično ustanovi, in sicer za celo škofijo, s podružnicami ne v vsaki župniji, ampak le tam, kjer se pokaže potreba. — Na deželi bi bila taka kongregacija približno potrebna ali vsaj koristna v sledečih razmerah:

1. Za otroke v krajih, ki so od šole toliko oddaljeni, da otroci šole obiskovati niso dolžni in je ne

morejo. Tam naj bi razen staršev druge za to sposobne osebe, ki bi jih določil dušni pastir, otroke poučevale v katekizmu, že preden začnejo hoditi k pouku za sv. birmo, za prvo spoved ali prvo sv. obhajilo. Ko pa ta pouk že obiskujejo, bi z njimi ta pouk ponavljali. Dušni pastir bi takim moral dati potrebne knjige, kakor katekizem in zgodbe, pa tudi nekaj navod, kako naj pouk vrše, da bo z njegovim poukom vedno v soglasju. Opozoril bi jih na to bratovščino, ako je potrebno, bi jo v župniji vpeljal in ude vanjo vpisoval ali pa poskrbel, da se vpišejo kot udje pri glavni bratovščini ali kaki podružnici, da dobe podeljene odpustke in prevzeto dolžnost bolj goreče in z veseljem izvršujejo.

2. Za odrasle bi bilo to zelo koristno v krajih, kjer zaradi oddaljenosti ne morejo hoditi ob nedeljah k popoldanskemu krščanskemu nauku. Prišli bi skupaj pri ugodnem vremenu kje na prostem, ob neugodnem vremenu v kaki hiši. Tam bi za to določena oseba počasi in razločno brala vprašanja in odgovore iz velikega katekizma, kolikor mogoče vzajemno z naukom v cerkvi. Takim osebam bi se razen katekizma dalo v roko tudi kako »Razlago krščanskega nauka«, »Zgodbe sv. pisma«, »liturgika«, »življenje svetnikov« in druge primerne nabožne, poljudno pisane knjige. Posebno naj bi se to vršilo v zimskem času in ko pride čas velikonočnega izpraševanja in s tistimi, ki se pripravljajo za zakon. Dušni pastir naj bi vse vodil, kakor je bilo zgoraj povedano.

3. V mestih in večjih obrtnih krajih hodijo sicer otroci v šolo; tudi rokodelski učenci morajo obiskovati šolo in se tam več ali manj tudi poučuje krščanski nauk. Ostali bi torej le zanemarjeni otroci, mladina, ki šole več ne obiskuje, posebno delavci in delavke po raznih tovarnah ter sploh odrasli. Tu se bo pa dalo s samim poukom v krščanskem nauku le malo storiti, razen s kako kongregacijo po zgledu Don Boska in po raznih društvih. Za zanemarjeno mladino, posebno otroke, snujejo se ravno letos v proslavo cesarjevega šestdesetletnega jubileja razna društva. Pri vsakem takem društvu bo potreba poskrbeti za kako pripravno osebo, ki bi še posebej poskrbela za pouk v krščanskem nauku, ali tudi več oseb, ki bi tudi postale ud te kongregacije. Odrasla mladina in tudi drugi imajo razna društva, ki sicer niso na strogo cerkveni podlagi, vendar bi se našle razne prilike, da bi se tudi pouk v resnicah sv. vere spopolnjeval. K temu pouku bi gotovo kongregacija in podeljeni odpustki enega ali drugega spodbudili. — Ker bi po tem predlogu bila sicer v ljubljanski škofiji vpeljana »congregatio doctrinae christianae« s podružnicami, kjer bi bile potrebne, ne pa, kakor

zahtevajo sv. Oče, v vsaki župniji, bi bilo skoraj gotovo tudi za to prositi spregleda.

Če bi se pa kot udje kongregacije sprejemali tudi starši, ki le svoje otroke podučujejo, bi jih to gotovo spodbujalo, da bi svojo stanovsko dolžnost še vestneje spolnjevali.

Predlagase torej:

I. Predlog: Sklene se, da za ljubljansko škofijo pri sv. Očetu zaprosi spregled, da z ozirom na zgoraj navedene vzroke in okolščine ne zahtevajo, da se v ljubljanski škofiji mora ustanoviti »congregatio doctrinae christianae«. Če se ta odkloni:

II. Predlog: Zapovedi sv. Očeta se pokori in za ljubljansko škofijo ustanovi bratovščina »congregatio doctrinae christianae« in sicer s sedežem v Ljubljani, s podružnicami po župnijah, kjer se pokaže potreba ali velika korist, s pravili po sledečem načrtu:

1. Ime in sedež bratovščine:

»Congregatio doctrinae christianae«, ima svoj sedež pri stolni cerkvi v Ljubljani in je agregirana nadbratovščini v Rimu.

2. Namen: Skrb za dober poduk mladine in odraslih v krščanskem nauku s pomočjo laikov pod vodstvom dušnih pastirjev.

3. Pripomočki:

a) Poduk otrok in odraslih po svetnih, za to sposobnih osebah pod vodstvom in nadzorništvom dušnih pastirjev.

b) Skrb za to, da v resnicah sv. vere nevedni in pouka potrebni pridejo na določen kraj k pouku.

c) Nadzorovanje mej poukom.

d) Nabiranje prispevkov za nakup katekizmov in zgodbe sv. pisma, ki se razdele med otroke in odrasle.

e) Molitev v namen, da se doseže ta smoter.

4. Udje: Ud je lahko vsak katoliški kristjan, ki se vpiše v bratovščino in obljubi spolnjevati pravila.

Posebej so:

a) Pravi udje, ki poučujejo in se imenujejo učitelji, učiteljice, katehisti ali katehistinje. Biti morajo brezmadežnega življenja, za pouk sposobni in se zavežejo vsaj eno uro na teden otroke ali odrasle poučevati.

b) Pomožni udje, ki morajo biti verni in brezmadežni, ki nevedne otroke ali odrasle pripravijo, da obiskujejo pouk, jih med poukom nadzorujejo ali vsak dan opravijo določeno molitev na namen bratovščine. Tudi starši in oskrbniki, ki svoje otroke

ali podložne poučujejo ali k pouku pošiljajo, postanejo lahko udje te vrste.

c) Dobrotniki, ki vsako leto darujejo določeno svoto (2 kroni) v namen bratovščine.

Ud neha biti, kdor prostovoljno eno leto opusti svojo dolžnost ali je iz bratovščine izključen.

5. Vodstvo bratovščine:

Vrhovni predstojnik je škof ali tisti, ki njega zastopa. Načelnik je od škofa imenovan duhovnik. Voditelj posameznih podružnic dušni pastir dotičnega kraja.

Poseben navod se dá škofijskemu načelniku in voditeljem ter pravim udom, učiteljem ali katehistom.

6. Imetje bratovščine: Darovi dobrotnikov udov in neudov in volila v namen bratovščine. Porabi se za nakup katekizmov, zgodeb sv. pisma, molitvenikov in poučnih verskih knjig, ki se podare otrokom in odraslim. Imetje upravljajo voditelji podružnic, ki tudi razdeljujejo knjige po nasvetu učiteljev in katehistov.

7. Društveni patron je

8. Dobrote, ki jih uživajo udje: Vsi udje, ki spolnjujejo prevzete dolžnosti, zadobijo vse odpustke, ki so jih papeži podelili nadbratovščini v Rimu ali posameznim, z njo združenim bratovščinam.

9. Pravica do teh dobrot se izgubi:

a) Kdor eno leto prostovoljno opusti svojo dolžnost.

b) Kdor je izključen, ker je odpadel od vere, kdor daje pohujšanje z nesramnim življenjem, pijančevanjem, zanemarjenjem božje službe ob nedeljah in praznikih ali prejemanja sv. zakramentov o velikonočnem času.

c) Učitelji ali katehisti, ki trikrat opomnjeni nočejo poučevati.

Zoper izključenje se lahko pritoži na škofijskega voditelja. Kdor se preseli iz ene župnije v drugo, izstopi iz ene podružnice in pristopi v novo, torej ostane ud.

10. Vse prepire med udi razsodi podružnični voditelj, po prizivu škofijski voditelj, med podružnicami ali njihovimi voditelji pa škofijski načelnik. Zoper njegov odlok ni priziva.

11. Bratovščina ali pa podružnica neha, kadar to odloči škof kot vrhovni predstojnik po nasvetu škofijskega načelnika. Škof tudi odloči, v kateri dober namen v škofiji se obrne imetje bratovščine ali pa podružnice.

Razgovora o tem vprašanju se udeleže dekani Erjavac, Koblar, Arko, Kržišnik, Dolinar, kanonik Kalan. Gospodje opozarjajo na težave pri rešitvi

tega vprašanja, pa tudi na velike koristi, ki bi jih imeli verniki v velikih župnijah in v oddaljenih vaseh.

Celsissimus: Ako se odločimo za ustanovitev te bratovščine, bi se pri stolnici ustanovila, druge po deželi se ji agregirajo. Zlasti za velike župnije bo to velikega pomena in v krajih kjer otroci ne morejo pohajati redno šole.

Vprašanju o »Associatio de doctrina christiana« se je dodalo kot dopolnilo poročilo o skrbi za mladino. O tem vprašanju je poročal gospod knezoškof.

O skrbi za mladino.

Narodno-napredna stranka je sovražna katoliški cerkvi; prizadeva se ljudstvo od nje odtrgati; dà, bori se naravnost zoper krščanstvo, deloma zoper vero v osebnega Boga. Dokaz tem trditvam so vsi listi, katere izdajajo privrženci te stranke.

Zadnje čase se pojavljajo še bolj radikalne struje, ki so ljudstvu še bolj nevarne. Kako se hite organizirati, kako snujejo razna društva po deželi in po mestih, kako se zavzemajo za razne zadruge, za knjižnice, za shode, za predavanja.

Da bi dosegli svoj namen, širijo med ljudstvo grde knjige, razpečavajo nove liste, posebno list »Svobodna Misel«, ki je najbolj strupen od vseh in mora vero izpodkopati vsakemu, ki ga čita in ni posebno učen. V Pragi se je namreč ustanovila slovenska sekcija društva »svobodne misli«, ta izdaja list in pripravlja člane, ki so večinoma akademiki, za podrobno agitacijo med ljudstvom.

Tudi večina učiteljev je v cerkvi nasprotni struji, kar dokazuje njihov list: »Učiteljski Tovariš«. Duh njegov je proticerkven, priporoča grde knjige in časopise, vpije na klerikalce in jih grdi, prinaša novice, katere bi mogle omajati ljubezen in zaupanje do cerkve. Učitelji snujejo svoje krožke in se za delo med mladino in ljudstvom v tem duhu navdušujejo; posvetujejo se, kako bi med ljudstvom delali, da ga pridobe zase in odtrgajo od vpliva duhovnih pastirjev. S svojimi listi hočejo dobiti mladino in družine, omenim list »Domače ognjišče«, za mladino po šolskih letih snujejo nov list in se dogovarjajo, kako bi ravno s temi ostali v vedni dotiki in jih imeli nase privezane. Zadnje čase snujejo v socialnem odseku narodno-socialno zvezo, v katero bodo poizkusili pridobiti naše mladeniče.

Posebno med srednješolskimi dijaki je zoperverska agitacija jako razširjena. Zapeljevanje je organizirano po vseh slovenskih gimnazijah. V to služijo razni listi in sicer razen lista »Svobodna Misel« tudi dijaški listi »Svoboda« in »Omladina«.

List »Svoboda« je bil kar ateističen. List »Omladina« je pa po vseh šolah močno razširjen. Iz teh listov se vidi, kako so dijaki med seboj organizirani, kako znajo privržencev pridobivati, kako se pripravljajo za delo med ljudstvom. Na razpolago so jim tudi javne biblioteke s slabimi in s protiverskimi knjigami. Zapeljevanje sega do druge šole nazaj.

Na te razmere opozarjam Vas, Vi pa opozorite vse gospode duhovne pastirje. Mi ljubimo Boga in naše ljudstvo, zato se moramo ganiti in podpirati vse, kar je v stanu zavirati in zaustavljati to gibanje. Kako moramo biti Bogu hvaležni, da se je začelo telovadno gibanje in so naši kmečki mladeniči za to navdušeni. Prosim Vas in vse duhovne pastirje, da zraven prepotrebni izobraževalnih društev tudi telovadna društva snujete in podpirajte in bodite dobrovoljni onim gorečim laikom, ki ta društva širijo. Po zaupnih osebah pazite na knjige in liste, ki se bolj ali manj skrivaj po raznih vaseh razširjajo. Zasedujte posebno delovanje dijakov, akademikov in učiteljev. Vigilate! Opozarjam Vas na dotična navodila v 1. številki letošnjega »Škofijskega Lista«.

Opozarjam Vas na mladinski list »Mladost«. Začeli so ga izdajati goreči laiki in vneti duhovniki. Namenjen je za kmečko in dijaško mladino. Čuti se pa, da bo ostal le za naše mladeniče po deželi; za dijake se bo moralo drugače poskrbeti, na kar se že misli in se priprave delajo. »Mladost« ima že nad 2000 naročnikov; širite jo med mladeniči, da nam jih ne prevzamejo liberalni učitelji z listom, ki ga tudi za mladeniče snujejo. Osvojimo si terên in držimo ga. Iz pošteni telovadcev se bo tudi dobilo lepo število za Marijino družbo, ki bo mladeničem dajala pomoči božje milosti za zmagovalno borbo zoper hude strasti njihovega srca. Ako razne stranke delajo toliko za zapeljevanje in zmote, ali ne bomo mi še več žrtvovali za Boga in za resnico in za neumrjoče duše. Na tako delo vas kliče caritas erga Deum et proximum; pa vas duhovne pastirje tudi iustitia.

Pri tej priliki naj Vas opozorim še na skrb za otroke, kakor jo je začela državna oblast. Zanemarjenih otrok je vedno več posebno po mestih in po industrijalnih krajih. Skrb za take otroke pripada najprej duhovnemu pastirju, ker le on bo skrbel za katoliško vzgojo teh otrok. Lanski dunajski kongres je hotel otroke izročiti vzgoji brez cerkve, brez vere po načinu prostozidarskem. Toda posegli so vmes katoliški možje, pa so dotične sklepe onemogočili. S strahom smo videli, kaj so naši protivniki nameravali.

Snujejo se sedaj po deželi v vsakem sodnijskem okraju društva za oskrbovanje zanemarjenih otrok. Duhovniki naj v društva pristopijo, naj se dajo voliti v odbor in naj združeni z dobrimi verniki za otroke tako poskrbe, kakor zahteva sveta vera in rešitev neumrjočih duš.

Jaz bom to vprašanje letos bolj proučeval; tudi Vas prosim, da ga proučujete in na shodih »Sodalitatis« prereševate na temelju izkušenj v raznih sodnijskih okrajih. Morda se nam posreči vpeljati v našo škofijo tako imenovano »serafinsko delo ljubezni«, kakor je vpeljano na Nemškem, v Švici v Severni Ameriki in v Avstriji v linški škofiji. Saj skrb za otroke uspeva le tam, kjer prihaja iz src vnetih ljubezni do Boga. Dokler tega ni, prizadevajmo se v državnih društvih tako vplivati, kakor smo po vesti dolžni. Res, naklada se nam novo delo, toda saj je to del naših dušnopastirskih dolžnosti in »omnia possum in eo, qui me confortat«.

Pri razgovoru omenjata prošt dr. Elbert in dekan Rihar obrtno-nadaljevalnih šol z ozirom na veronauk, verske vaje in vzgojo.

Kanonik Kalan opozarja na nevarnosti, ki prete dandanes dijaštvu. Glede naših akademikov je opozoril na njihovo marljivo delo, a revni so in malo podpirani. Kot načelnik starejšinstva Leonove družbe nujno prosi izdatnih podpor, zlasti naših denarnih zavodov. Podpore se ne dele nevrednim. Vsakdo se mora izkazati s spričevalom o prestanih izkušnjah.

Prvi semester vseučiliških študij ne dobi nihče podpore.

Pri tej točki prosi dekan Rihar, naj bi se v vsaki dekaniji dovolilo enemu duhovniku čitati prepovedane liste.

Gospod knezoškof podeli takoj potrebno fakulteto ter naroči, naj si v vsaki dekaniji dekan določi enega duhovnika. Od tega dovoljenja je pa izvzet »Slovenski Narod«.

III. O pokopališčih.

Ker bo sinoda razpravljala o cerkvi, o božji službi in o cerkvenem premoženju, bo morala tudi o uravnavi pokopališč podati točnih navodil. Radi tega sem želel imeti točno obravnavo o pokopališču, o lastninski pravici, o napravljanju novih in o razširjenju starih pokopališč, o redu in o pogrebnih taksah, pa o cerkvenem pogrebu. Za poročilo sem naprosil gospoda dekana Novaka, kateri naj sedaj svoje poročilo poda.

Poročevalec dekan Novak bere:

Pokopališče.

I. Lastninska pravica.

a) Po cerkvenih določbah.

Pokopališče, ki se je zgradilo po dovoljenju škofijstva in se blagoslovilo po škofu samem ali po od njega pooblaščenem duhovniku, je v smislu cerkvenih določil res sacra, locus religiosus, vel sacer in kot pod škofovo jurisdikcijo — cerkvena last. Po blagoslovljenju se namreč odtegne posvetni rabi in se posveti bogoslužju, iz posestva ljudi postane cerkvena last. Tu velja pravilo kanonistov: Coemeterium fidelium sepulturis destinatum episcopi vel presbyteri ab eo delegati benedictione initiandum est: quo facto religiosi loci rationem habet et ecclesiastico juri subest.

b) Po državnih določbah.

Država razločuje med takozvanim Kommunal-Friedhof, ki ga je zgradila občina, in konfesionalnim pokopališčem, ki je cerkvena last. Prvi nimajo nobene verskega značaja, drugi so pa povsem verskega značaja.

Konfesionalno pokopališče pa je tedaj, ako je

1. svet pokopališča vknjižen na cerkev kot lastnico;

2. bil določen (gewidmet) za pokopavanje župljanov in se je temeljem take določilne (namenilne) listine ali takega reverza cerkveno blagoslovil (tudi v slučaju, da je vknjižen na občino.) — (Upravno sodišče ddt. 19. maja 1882);

3. ako ga je zgradila cerkvena občina in tudi dala vknjižiti na cerkveno občino (Pfarrgemeinde) ali če je vknjiženo kot last cerkvene občine. (Upravno sodišče ddt. 30. septembra 1885., št. 2475; 18. decembra 1881, št. 3324);

4. ako je cerkev vedno pobirala grobnino, nastavljala grobokopa, odkazovala grobišča, skrbela za red na pokopališču. (Upravno sodišče 22. febr. 1895., št. 958);

5. če je pokopališče tik cerkve, ker se tedaj smatra kot cerkveni svet. (Upr. sodišče 2. marca 1895, št. 1113);

6. če je pokopališče vedno bilo v cerkvenem inventarju kot cerkvena lastnina zapisano. (Upravno sodišče 22. februarja 1895, št. 958);

7. če je bilo pokopališče narejeno na cerkvene stroške, ali pa s cerkveno konkurenco, t. j. ako so za to prispevali po konkurenčni postavi k temu zavezani: cerkev, farani in morda patron. (Upravno sodišče 8. februarja 1888, št. 186);

8. če je pokopališče bilo narejeno pred l. 1870., v katerem letu je državna postava z dne 30. aprila napravo, oskrb in sanitarno nadzorstvo občinam v lastno področje izročila, je smatrati cerkveno, in nasprotno bi se moralo dokazati. (Upravno sodišče 2. marca 1895, št. 1113);

9. če je bilo pokopališče na občinske stroške narejeno, pa je bilo blagoslovljeno le s pogojem, da bode cerkveno, in se je občina s posebnim reverzom v to zavezala. Taka konfesionalna pokopališča so tudi po državnem pravu cerkvena naprava, katero opravlja cerkev sama. Župnik ima pravico določevati mesta za grobove itd. (Upravno sodišče dne 7. novembra 1883, št. 2556.)

Komunalno pa je pokopališče ako ga je naredila polit. občina v smislu § 3. zakona z dne 30. aprila l. 1870. iz sanitarnih razlogov ali je povečala že obstoječe, ne da bi pri tem sodelovali drugi faktorji.

V tem slučaju je pa občina popolna lastnica in upraviteljica pokopališča. Tudi državna oblast nima nobene ingerence pri njem, izvzemši sanitarne in stavbinske naredbe. (Upr. sodišče 19. maja 1882. B. 1441.)

Sicer pa ima občina po zakonu z dne 30. aprila l. 1870. v zdravstvenem oziru čuvati tudi nad cerkvenimi in konfesionalnimi pokopališči in se v tem oziru vsakatero pokopališče smatra kot zdravstvena naredba.

II. Naprava novih pokopališč in razširjevanje starih.

Iz doslej povedanega je pač razvidno, da je potrebno, da cerkev v slučaju potrebe sama zgradi pokopališče, da naj torej cerkveno predstojništvo vso skrb na to obrne, da pokopališče ostane ali pa postane cerkveno, naj se že napravi novo ali razširja staro. V ta namen naj ne štediti s cerkvenim premoženjem, ako je isto na razpolago. Ako cerkev sama nima zadostnega premoženja, skuša naj se z občino doseči kompromis. Cerkveno predstojništvo naj obljubi, da bode za pokopališče preskrbelo potrebno zemljišče, občina pa naj pokopališče obzida — ali nasprotno. Za pogoj cerkvenega prispevka, naj se vedno zahteva, da se pokopališče pripiše cerkvi. Ker občine navadno niso premožne, ter se boje visokih naklad, tako pogodbo navadno rade sklenejo. V nasprotnem slučaju, ko bi bila občina sama primorana pokopališče plačati in bi cerkev kar nič ne prispevala, bi pa tudi popolnoma opravičeno rekli: Kar smo mi plačali, je naše, ni cerkveno.

Za razširjenje pokopališča se dobi prostor tudi s silo — razlastninskim potom.

Ako v slučaju potrebe cerkev sama zgradi pokopališče, da more na pokopališču ločiti katoličane od nekatoličanov, samomorilce, nekrščene otroke, ji občina tega ne more zabraniti. (Upr. sodišče dne 24. junija 1903, št. 7054.)

V svrhu zgradbe naj cerkveno predstojništvo:

1. Izbere primeren prostor ter predvsem pokliče krajno stavbeno komisijo, da se izjavi glede prostora.

2. Pri okrajnem glavarstvu naznani, da ima namen zgraditi novo pokopališče ter priloži:

a) situacijski načrt,

b) tabelarični izkaz iz mrtvaške knjige od preteklih 20 let,

c) pismeno izjavo krajne stavbinske komisije,

d) proračun o stroških ter prošnjo za dovoljenje naprave ali eventualno, da se uvede konkurenčna obravnava.

3. Okrajno glavarstvo pošlje komisijo, obstoječo iz komisarja, okrajnega zdravnika, državnega tehnika, ki na licu mesta preišče prostor določen za pokopališče in druge zadeve.

O tej komisiji se napravi zapisnik, ki obsega:

a) svoto, ki jo mora cerkev dati za pokopališče, oziroma, da ni zmožna ničesar prispevati, kar se določi po zadnjem potrjenem cerkvenem računu,

b) določbo, kako se bo delo oddalo,

c) izjavo cerkvene občine, ali bo vožnjo sama preskrbela (Hand- und Zugarbeiten), ali bo le plačala v to določeno vsoto,

d) izjava vseh pričujočih, da je naprava pokopališča potrebna.

4. Poleg državnega dovoljenja je treba tudi cerkvenega dovoljenja in ne samo za zidanje, ampak tudi za svoto, ki jo ima cerkev dati za napravo iz lastnega premoženja.

5. Ko prejme cerkveno predstojništvo omenjeno dovoljenje, odda delo. V to svrhu se zopet pokliče komisija, obstoječa iz komisarja, patronovega zastopnika, državnega tehnika.

6. Napravi se zapisnik, v katerem se natančno določijo vsi pogoji. Podjetnik mora priložiti 10 odstotkov kavcije. Cerkveno predstojništvo mu da nekolkovano potrdilo o prejeti svoti.

7. Delo nadzoruje zastopnik patronov ali župnik sam.

8. Po končanem delu se naznani glavarstvu, ki pošlje komisijo, da delo potrdi, kolavdira.

9. Prostor, namenjen za katoličane, se dá blagosloviti.

10. Po kolavdaciji se pošljejo vsi računi potom glavarstva na deželno vlado, da izplača eventualno tangento javnega patrona.

11. Ko mine čas, ki je bil določen za 10 odstotni vadij, se prosi za sklepno kolavdacijo. Ako ni nobenega zadržka, se prosi, da se sme kavcija podjetniku izplačati,

12. V zemljiški knjigi se uknjiži pokopališče na cerkev.

V slučaju, da ne dela cerkev novega pokopališča, ampak le občina, naj župnik vsaj toliko poskrbi, da mu bo dala občina reverz, da ne bo ovirala cerkve v izpolnjevanju cerkvenih določb glede pokopališča.

Kar velja o napravi novih pokopališč, velja tudi o razširjevanju starih pokopališč. Tudi to se mora izvršiti konkurenčnim potom. Na Kranjskem po dosežanju običaju prispevajo politične občine kot farne občine.

III. Red na pokopališču.

1. Sredi pokopališča naj bo križ — ali če je mogoče kapelica. Dunajski prov. cerkveni zbor pravi: Decet omnino, ut in quovis coemeterio adsit sacellum decenter instructum, ubi pro animabus defunctorum, quorum corpora ibi locorum tubam mire sonaturam expectant, hostia propitiatoria statis temporibus offeratur.« (Cap. XV. 2.)

2. Poleg križa ali kapelice naj so grobišča za duhovnike.

3. Ob zidu naj bo prostor za rakve in družinske grobove.

4. Določi naj se prostor za nekrščene otroke, drugoverce, samomorilce.

5. Na pokopališču mora biti tudi mrtvašnica.

6. Redoma naj se pokopava v vrsti. Vrste naj se natančno s številkami na zidu označijo in natančno določi razdalja posameznih grobov. Vrsta za odrasle naj zavzema ne pod 2·50 m širjave in razdalja od srede do srede groba naj znaša ne pod 1·40 m. Grobovi za odrasle naj se kopljejo 2 m globoko. Pri otrocih do sedmega leta naj se napravi vrsto široko ne pod 1·60 m in razdalja groba ne pod 0·90 m. Grobovi za otroke naj se napravljajo vsaj 1·20—1·50 globoko po velikosti otrok. (C. kr. deželna vlada v Ljubljani, 3. aprila 1900.)

Po številu župljanov naj bo primeren del pokopališča odločen samo za otroke.

Pokopališčne rede smo na poziv politične oblasti morali izdelati leta 1900. Sedaj imamo potrjene. Ravnajmo se po njih, in zato samo par opazk.

Družinska grobišča naj se ne oddajajo hišam, ampak le samo družinam in nikdar dalje kot za 50 let. Po preteku te dobe pride naj grobišče zopet cerkvi v last. Kadar se družinsko grobišče oddaja, naj se napravita dve izročilni listini. Ena se odda stranki,

druga naj se skrbno hrani v župnem arhivu. Da se cerkev obvaruje pravd, naj se v izročilni listini natančno določi, kdo izmed družine ima pravico pokopan biti v družinskem grobišču. Naj se ne pozabi na izrečno opazko, da se smejo v družinsko grobišče pokopavati edino le umrli, ki imajo pravico do cerkvenega pokopa, nikakor pa ne samomorilci ali pa umrli, ki iz drugih vzrokov ne morejo biti deležni cerkvenega pokopa. Državna oblast namreč izrečno dovoljuje, da se v lastna grobišča smejo pokopavati drugoverci in samomorilci. Temu se lahko ognemo ter se obvarujemo mnogih neprilik, ako točno sestavimo pogoje, pod katerimi se grobišča oddajajo. Sicer pa, ako pokopališče ni prostorno, naj se družinska grobišča sploh ne oddajajo. Cerkev pa ima od primerno visokih taks, ki se plačujejo za grobove izven vrste, največ dohodkov. Na deželi naj bi taksa za grob izven vrste znašala 10 kron. Za družinska pokopališča naj bi se za vsak grob nastavila taksa 100 K in tudi več.

Za pokopališče naj bi cerkveno predstojništvo imelo poseben fond in posebne račune. V pokopališčni fond naj bi se stekale takse za družinska grobišča, grobove izven vrste, ter pristojbine, katere naj bi se pobirale od vsakega pogreba. Fond bi se smel rabiti edino le za vzdrževanje in razširjenje pokopališča, oziroma mrtvašnice in napravo grobokopnega orodja. Le z dovoljenjem knezoškofijstva bi se smel preostali znesek obrniti za druge cerkvene potrebe. Grobna knjiga je neobhodno potrebna pri večjih pokopališčih. Pri malih župnijah iste ni potreba, ker se iz mrtvaške matice vedno lahko dokaže, kdo je v grobu pokopan. Župnik naj skrbno pazi na grobne spomenike. Preden se spomenik postavi, se mu mora v odobritev predložiti načrt in napis. Izrečno naj pove strankam, da bo spomenik smel le toliko časa ostati na mestu, dokler se grob ne prekoplje.

IV. Pogreb.

Komu se odreče cerkveni pokop.

1. Vsem, ki so umrli zunaj cerkve;

a) vsem nekrščnim, tudi otrokom krščenih staršev;

b) vsem javno izobčenim, ako niso pred smrtjo razodeli nobenega znamenja kesanja in želje po spravi s cerkvijo;

c) krivovercem, razkolnikom in odpadnikom, ki so bili očitni in znani pristaši kake ločine in so tudi kot taki umrli. (Njihovi otroci, ako še niso formalno pristopili k ločini, se morajo cerkveno pokopati, ako ni kakega drugega zadržka).

2. Vsi cerkveni udje, ki so umrli kot očitni grešniki, namreč:

a) vsi v dvoboju padli in sicer brezpogojno, če so tudi kazali kesanje in bili celo izpovedani ter dobili odvezo;

b) samomorilci, ako so se popolnoma preišli umorili in niso pred smrtjo razodeli nobenega znamenja kesanja. Tu se je ravnati po izreku zdravnikov. V dvomu se presumira nerazsodnost, ter se mu dovoli cerkveni pokop, toda le tiho, brez vsake slovesnosti;

c) očitni in notorični grešniki, ki so umrli brez kesanja. Nepokornost mora biti pa obče znana, da bi cerkveni pokop povzročil pohujšanje;

d) oni, ki so se zavedali smrtne nevarnosti, pa so trdovratno odklonili prejem sv. zakramentov in to pred pričami;

e) oni, o katerih je obče znano, da tudi enkrat v letu niso prejeli sv. zakramentov in so brez znamenja kesanja umrli.

Župnik pa ne sme nikomur odreči cerkvenega pokopa, dokler ni zadeve sporočil ordinariatu ali, če je oddaljenost prevelika (čez 4 milje), vsaj dekanu.

Cerkvene določbe so gotovo vsakemu znane. A v praksi ni enotnega postopanja, kar povzroča med verniki veliko opravičenega ogorčenja.

Pokop drugovercev na katoliškem pokopališču se vrši na za take določenem prostoru.

Izvet je le slučaj: ako se ima pokopati v družinsko rakev, in ta slučaj ni izvet po posebni pogodbi; cf. zgoraj.

Pokop takih, o katerih ni znano, kakšnega veroizpovedanja so bili, se izvrši tiho brez vsake slovesnosti.

Pri razgovoru o tem vprašanju se vsi strinjajo z izvajanjem g. poročevalca; posamezne opomnje so le pojasnjujočega značaja. Govorili so k temu predmetu dekani prošt dr. Elbert, Koblar, Erzar, Dolinar.

IV. O tiskovnem društvu in „Slovcu“.

Ker so se posebno lani od mnogih strani slišale pritožbe zoper »Slovenca« in se mu je marsikaj očitalo, sem naprosil predsednika »Katoliškega tiskovnega društva«, g. kanonika Kalana, naj na shodu gg. dekanov poroča o napredovanju tiskovnega društva sploh in posebej o »Slovcu«, pri katerem so se, hvala Bogu, dotične hibe že skoraj popolnoma odpravile. Gospod kanonik Kalan je nalogo prav rad prevzel; njega sedaj prosim, naj nam poda zaželena pojasnila.

Gospod kanonik Kalan pove:

»Katoliško tiskovno društvo« je lepa pridobitev. Kaj bi bilo, ako bi njega ne bilo, ko se z nasprotni strani toliko stori. Glede listov velja: Pritožbe naj se naznanijo odboru. Glede uprave »Katoliškega tiskovnega društva« pa se nam je očitalo, da smo preveč drzni bili, ko smo z novo stavbo pričeli. Bila je nujno potrebna. Iz poročila in računa o dosedanem gospodarstvu tiskovnega društva je razvidno, da se bo dolg, ki bi znašal v najslabšem slučaju 300.000 K, lahko odplačeval. Z novo tiskarno bo tudi za naš najvažnejši list »Domoljub« mnogo boljše preskrbljeno, ker se bo tiskal na rotacijskem stroju, in bo moglo vsled tega uredništvo vso pozornost na zgledno urejanje obračati.

Za poročilo se premilostni gospod knezoškof zahvali.

V. O izobrazbi postrežnic za bolnike na deželi.

Večkrat sem že premišljeval, kako bi se po izgledu nekaterih drugih dežel izobrazile postrežnice za bolnike po posameznih župnijah; saj je znano, koliko trpe bolniki po kmetih, kjer ni za postrežbo izvežbanih oseb. Nedavno pride k meni gosp. Röger, in me popraša, kaj mislim jaz o predlogu prof. dr. Grudna, naj bi Vincencijeva družba prevzela vzgojo takih postrežnic. O s kolikim veseljem sem ta predlog sprejel! Povabil sem gospoda profesorja dr. Grudna, pa sva se o njegovem načrtu razgovarjala. Videl sem, da se more izpeljati in želeč, da tudi za to soc. delo vnamem naše gospode duhovnike, sva se z g. prof. dr. Grudnom dogovorila, da o tem poroča na shodu gg. dekanov. Ker je gospod profesor navzoč, ga prosim, naj nam razvije svoje nazore in načrte.

Poročilo dr. Grudna:

Tekoče leto praznujemo avstrijski katoličani dvojen znamenit jubilej: poleg vsem katoličanom skupnega, zlate maše sv. Očeta papeža Pija X., šestdesetletnico vladarstva našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. V smislu obeh prevzvišenih jubilejantov, se ima ta slavnostni dogodek praznovati predvsem z dobrodelnimi napravami v korist siromašnih in trpečih slojev človeške družbe.

Vincencijeva družba za Kranjsko, kateri je namen pospeševati dela krščanskega usmiljenja, namerava iz teh razlogov na Kranjskem ustvariti napravo, ki se je že v nekaterih drugih deželah vrlo obnesla in ki meri na oskrbo revnih zapuščenih bolnikov.

Vsakdo, kdor je imel priliko spoznavati položaj bolnikov nižjih ljudskih slojev po naših mestih, trgih in posebno še po deželi, njih zapuščenost, popolno

pomanjkanje razumne večje postrežbe, ta je spoznal, da je posebno v tem pogledu nujno potreba socialne pomoči. V tej splošni potrebi ne morejo pomagati bolnice, katerih imamo doslej primerno zelo malo, in ki sprejemajo le omejeno število bolnikov, niti ne morejo pomagati usmiljene sestre ali druge redovnice navzlic svoji požrtvovalnosti, ker je tudi njih delovanje omejeno na nekatere kraje in sloje, tem več pomagati more le naše požrtvovalno ženstvo, ako se mu nudi priložnost, da se s strokovnim poukom in pod večjim vodstvom usposobi za ljudomilo delo bolniške postrežbe.

To potrebo so spoznala že razna katoliška dobrodelnna društva in z velikim uspehom priredila tečaje za izobrazbo bolniških strežnic pod vodstvom izkušenih zdravnikov in izvežbanih usmiljenih sester. Omenjamo le organizacijo »Tretjega reda sv. Frančiška« v Inomostu in tečaj za izobrazbo bolniških strežnic, ki ga je priredilo preteklo leto krščansko gospejno društvo v Gradcu. Z ozirom na naše razmere predlaga poseben odbor Vincencijeve družbe sledeči načrt:

1. Vodstvo Vincencijeve družbe ali župni urad naj izbere eno ali po potrebi več pripravnih deklet v starosti 20 do 30 let, ki bi bile zdrave, fizično sposobne in voljne se posvetiti postrežbi bolnikov. Kjer obstoje dekliške Marijine družbe ali Tretji red, je posebno iz njih izbirati pripravne osebe, in obe te verski družbi naj se postavita v službo označenega namena, s tem, da ga gmotno in moralno podpirata.

2. Vincencijeva družba priredi meseca avgusta ali septembra tečaj za izobrazbo teh bolniških strežnic, ki bode trajal štiri tedne. Teoretiški pouk bode pri tem tečaju podajal izkušen zdravnik, praktične vaje se bodo vršile v deželni bolnici pod vodstvom zdravnika in s pomočjo usmiljenih sester. Stroški za ta nameravani tečaj (na osebo približno 60 K) se imajo pokriti s prostovoljnimi doneski deklet, ki se hočejo tečaja udeležiti, z doneski bolniških in revnih ustanov in z darovi veledušnih podpirateljev. Pri tem velja kot pravilo, da se vsota, potrebna za vzdrževanje strežnice nabere v onem kraju, v čegar okrožju bodo strežnice delovale. V posebnih slučajih, če bi se za sedaj ta vsota ne mogla dobiti, naj župni urad odboru naznani, da prosi za brezplačno mesto pri nameravanem tečaju. — Vincencijeva družba glede na gmotno podporo upa predvsem na naše denarne zavode in dobrodelnna društva, da ne bodo odrekla svoje pomoči tako plemeniti in potrebni napravi.

3. Glede vzdrževanja ženskih bolniških strežnic veljaj pravilo, da ostanejo v svoji družini in v svojem

poklicu in da se imajo le po večji ali manjši potrebi posvetiti bolniški postrežbi. Imovitejši bolniki jim lahko naklonijo malo odškodnino, revni se oskrbujejo brezplačno. Občine, dobrodelna društva, veledušni podpiratelji naj jih za njihovo trudapolno delo še posebno gmotno podpirajo.

VI. O zavodu sv. Stanislava.

O zavodu sv. Stanislava poročam gg. dekanom vsako leto, tudi letos tega ne smem opustiti.

Ozir pouka morem in moram reči, da se gospodje profesorji za vsako uro dobro pripravljajo, da poučujejo metodično otrokom primerno in da vzdržujejo dobro, deloma vzorno disciplino. — Na vseučiliščih je sedaj šest gospodov za razne stroke. Dr. Ratajec je bil tako vslužen in požrtvovalen, da je štiri semestre obiskoval telovadni tečaj, da bomo tudi za telovadbo imeli strokovno izobraženega in izprašanega profesorja. — Isto velja o risanju. Gosp. Gašpar Porenta bo letos dovršil slikarsko akademijo v Pragi. Obiskoval je tudi tečaj za umetno obrt. Profesorji so mu izredno naklonjeni; vsem imponira to, da se je duhovnik posvetil slikarski umetnosti.

Tudi ozir vzgoje moram priznati, da se gospodje prefekti zares trudijo za vzgojo in v ta namen proučavajo ne le vzorne knjige, ampak tudi v vzgojo izročene dijake. — Da vzgoja uspeva, temu je dokaz, ker se posebnih nerodnosti ni pripetilo, akoravno je v zavodu 163 dijakov. Tudi k sv. zakramentom dijaki pristopajo radi, velika večina jih prejema vsak teden. Izpovedujejo pa edino duhovniki iz Ljubljane, da so izpovedi bolj lahko odkritosrčne; kar je duhovnikov v zavodu, ne izpoveduje nikdo. Duhovne pastirje po deželi prosim, naj našim gojencem dajo priliko za prejem sv. zakramentov morda določen dan med tednom, da v nedeljo ne bodo motili navadnih domačih izpovedencev. — Zdravje je bilo v zavodu letos izredno povoljno; ni bilo nobene posebne bolezni. Dijaki so v zavodu radi, radi skačejo, prav posebno radi so se pozimi drsali na domačem drsališču.

Ozir materialnega stanja sem Bogu hvaležen za obilne prispevke. Za sedaj še ne moremo izhajati z domačimi dohodki; velik del prispevkov se je potrošilo za vzdrževanje; vendar pa se pomanjkljaj, ki je prvo leto iznašal nad 40.000 kron, vsacega leta zmanjšuje; upam, da se bo primanjkljaj jako skrčil, ko bomo imeli popolno gimnazijo. — Sedaj moramo še oni del dozidati, ki nam je preostal. Letos se mora dozidati in vsaj pod streho spraviti oni del, ki je sedaj le prizemlje; denar za to mi je poslal Bog, podedoval sem letos za zavode okoli 70.000 kron po

pokojnih župnikih Brulcu, Hladniku, Kukeljnu in po ranjci Barborič. To zadostuje do leta 1909. Do tedaj se bo že še poskrbelo za okroglih 200.000 kron, katere bom še potreboval za dovršitev celega zavoda. Lani meseca oktobra sem šel na pot prosit prispevkov od škofov in kapiteljnov galiških, ogrskih in hrvaških. Povsod so me lepo sprejemali in mi podarili, kolikor so jim dopuščale težke okolnosti in velike potrebe, v katerih sami žive: Deo gratias centies et millies!

Bog plačaj prispevke vseh gg. duhovnikov in njihov trud za prispevke od ljudstva. Ne morem se vsakemu posebej zahvaliti, naj to velja vsem.

Blagajnik kanonik Tomaž Kajdiž poroča nato o dohodkih, oziroma prispevkih.

Od 1. januarja do 31. decembra 1907. se je dobilo: 62.226 K 06 h

Od 1. januarja do 28. aprila 1908.: 39.710 K 01 h.

VII. O upravi v Gornjem gradu.

Po vsej škofiji se govori o nesrečni upravi škofijskega posestva v Gornjem gradu. Zdi se mi potrebno tukaj pred Vami zadevo tako popisati, kakor se je dogodila. Dozdeva se mi, da sem to dolžan javnosti, pa tudi samemu sebi, da bo mogla javnost, sedanja in prihodnja, o meni soditi pravično.

(Nato sledi pojasnilo o upravi v Gornjem gradu, o kupnih pogodbah, o delovanju oskrbnika Frančiška di Centa in o sedanjem položaju. Uprava se je izročila stolnemu kapitulju ljubljanskemu.)

VIII. Še par opomenj.

Pri tej priliki opozarjam gospode, da se pripravlja zgodovina našega polka. Letos izide zgodovina v nemškem, prihodnje leto pa v slovenskem jeziku. Ker so stroški ogromni, me je naš polk prosil za kak denarni prispé vek in pa za priporočilo pri ljudstvu. Prosim, da bi gg. duhovniki to delo priporočali; na čast bo našim mladeničem, na čast nam Slovencem, ker so se naši »fantje« v vseh večjih bitkah ne le udeleževali, ampak tudi odlikovali.

Po slovanskih krajih se oživlja Ciril-Methodovo društvo za zedinjenje vseh Slovanov v svetikatoliški cerkvi. Naj bi gg. duhovni tudi za to društvo kaj storili in se odzvali pozivu onih, ki to društvo snujejo in razširjajo.

IX. Sinoda.

Ker priprave za sinodo že dobro napredujejo in je najbolj važno gradivo že pripravljeno, je gotovo, da se druga ljubljanska sinoda skliče na zadnji teden meseca avgusta.

Pregledna tabela o porokah

Opomba: Razlaga dekreta Ne temere se nahaja v „Škofijskem Listu“ 1908, str. 45 id.		Po cerkvenih zakonih		
		veljavno? dopustno?	Ali naj se donese dovoljenje ali pooblaščenje?	
1.	Župnik poroča v svoji župniji	a) svoje župljane	veljavno in dopustno	—
2.	„	b) tuje zaročence	veljavno a nedopustno	Dovoljenje nevestinega župnika
3.	v tuji župniji	a) zaročence iz svoje župnije	neveljavno	Pooblaščenje župnika poročnega kraja
4.	„	b) zaročence druge tuje župnije	neveljavno	Pooblaščenje župnika ondotnega kraja
5.	„	c) zaročence druge tuje župnije	neveljavno	Dovoljenje nevestinega župnika in pooblaščenje župnika ondotnega kraja
6.	Župnik poroča svoje župljane	a) v svoji župniji	veljavno in dopustno	—
7.	„	b) v tuji župniji	neveljavno	Pooblaščenje župnika poročnega kraja
8.	Župnik poroča tuje župljane	a) v svoji župniji	veljavno a nedopustno	Dovoljenje nevestinega župnika
9.	„	b) v župniji zaročencev	neveljavno	Pooblaščenje župnika poročnega kraja
10.	„	c) v drugi župniji	neveljavno	Dovoljenje nevestinega župnika in pooblaščenje župnika poročnega kraja
11.	Duhovnik (ne župnik) poroča v kaki župniji	a) zaročence iz iste župnije	neveljavno	Pooblaščenje župnika poročnega kraja
12.	„	b) zaročence iz druge župnije	neveljavno	Dovoljenje nevestinega župnika in pooblaščenje župnika poročnega kraja
13.	Župnik poroča v svoji župniji	a) zaročence, ki imajo v župniji pravo ali vsaj nepravo bivališče z dokazanim namenom, da hočejo večji del leta tu ostati, in sicer od dneva pridobljenega pravega ali nepravega bivališča.	veljavno in dopustno	—
14.	„	b) zaročence, katerih nima nihče v župniji bivališča (nepravega v gorenjem smislu) ali enomesečnega bivanja	nedopustno	Dovoljenje pristojnega župnika nevestinega ali ženinevega ali ordinarija dotičnega kraja
15.	„	c) zaročence, katerih nima nihče nima v župniji bivališča ali 6 tedenskega bivanja, vendar pa vsaj eden biva ondi en mesec	dopustno	—
16.	„	d) brezprebivališčni (nestalni) (vagi)	nedopustno	Dovoljenje krajevnega ordinarija po (v smislu § 63, Navod z. duh. sod. in § 72 o. drž. zak.) izvršenih oklicih in po zaprsegi o samskem stanu in da ni drugih zadržkov, o čemer se napravi zapisnik in shrani pri zakonskih listinah

po zakonskem dekretu: „Ne temere“.

Po državnih zakonih		Kje se vpiše poroka?
veljavno?	Ali naj se donese pooblaščenje?	
veljavno	—	V matici poročnega kraja
neveljavno	Pooblaščenje nevestinega ali ženinevega župnika	V matici poročnega kraja z zaporedno številko in v matici župnika-pooblastnika brez zaporedne številke
veljavno	—	V matici poročnega kraja z zaporedno številko in v lastni matici brez zaporedne številke
neveljavno	Pooblaščenje župnika zaročencev	V matici poročnega kraja z zaporedno številko
neveljavno	Pooblaščenje nevestinega ali ženinevega župnika	V matici poročnega kraja z zaporedno številko in v matici župnika-pooblastnika zaročencev
veljavno	—	V matici poročnega kraja
veljavno	—	V matici poročnega kraja z zaporedno številko in v lastni matici brez zaporedne številke
neveljavno	Pooblaščenje župnika zaročencev	V matici poročnega kraja z zaporedno številko in v matici župnika nevestinega brez zaporedne številke
neveljavno	Pooblaščenje župnika zaročencev	V matici poročnega kraja
neveljavno	Pooblaščenje župnika zaročencev	V matici poročnega kraja z zaporedno številko in v matici župnika-pooblastnika zaročencev brez zaporedne številke
neveljavno	Pooblaščenje župnika zaročencev	V matici poročnega kraja
neveljavno	Pooblaščenje župnika zaročencev	V matici poročnega kraja z zaporedno številko in v matici pristojnega nevestinega župnika brez zaporedne številke
veljavno	Oklicni list župnika prejšnjega bivališča, če še nista šest tednov v sedanjem bivališču. (§ 72 o. drž. zak., § 60-63. Navod. za duh. sod.)	V matici poročnega kraja
neveljavno	Pooblaščenje pristojnega župnika, neveste ali ženina ali krajevnega ordinarija	V matici poročnega kraja z zaporedno številko in v matici župnika-pooblastnika brez zaporedne številke
neveljavno (§ 72 o. drž. zak.)	Nadaljevanje bivanja do polnih šest tednov od poročnega dne nazaj računjeno ali pa pooblastilo pristojnega župnika ali pa krajevnega ordinarija	„
neveljavno	Pooblaščenje krajevnega ordinarija pod pogoji spredaj naštetimi	V matici poročnega kraja

Opomnja k pregledni tabeli o porokah po novem zakonskem dekretu: Ne temere:

Ta pregledna tabela je posneta po Verordnungsblatt für die Erzdiözese Salzburg 1908 str. 300 itd.

Po njej vsakdo lahko hitro najde, kaj mu je v posameznih slučajih storiti, zato ne potrebuje razlage. Omeniti bi bilo le, da tu pomenja beseda zaročenci — contrahentes (Brautleute), dovoljenje — licentia, pooblaščenje — delegatio, krajevni ordinarij — ordinarius loci (Ortsordinarius).

Oskrbeli smo tudi ponatiske te pregledne tabele, ki jih ima v zalogi „Katoliška Bukvarna v Ljubljani“.

Pri pooblastilih je treba paziti, da se izdajajo na osebe in ne na župne urade. Vzorec pooblastila in hkrati dovolila bi bil n. pr.

Št.

S tem dovoljujem in pooblaščam, da sme g. župnik v (ali v njegovi odsotnosti njegov kaplan) cerkveno poročiti zaročenca, r. dne v, pristojnega v, (vere, stanu, pokolenja, poklica, bivališča) in

., rojeno dne, pristojno v (vere, stanu, pokolenja, poklica, bivališča) ter potrjujem, da nameravanemu zakonu ne nasprotuje noben niti cerkveni niti državni zadržek.

. dne 19

L. S.

I. I.
župnik.

48.

Odlok glede pogrebnih društev.

Na podlagi novega obrtnega reda so izšle tudi nove zakonske določbe o pogrebnih podjetjih, objavljene v »Državnem zakoniku« z dne 10. avgusta 1907 (kos LXXXIII), št. 183, ki se glase doslovno:

Verordnung des Handelsministers im Einvernehmen mit dem Minister des Innern und dem Minister für Kultus und Unterricht vom 1. August 1907, betreffend das konzessionierte Gewerbe der Leichenbestattungs-Unternehmungen.

Auf Grund der §§ 21g), 23, Absatz 1, und 54, Absatz 2, der Gewerbeordnung (Gesetz vom 5. Februar 1907, R.-G.-Bl. Nr. 26) wird verordnet:

§ 1.

Der Berechtigungsumfang einer Leichenbestattungs-Unternehmung kann sich erstrecken:

a) auf die Beistellung der zur Durchführung von Leichenaufbahrunen, -feierlichkeiten, -überführungen, -bestattungen und -exhumierungen erforderlichen Gegenstände;

b) auf die Besorgung derjenigen Dienste und Arbeiten, welche zur Durchführung der unter lit. a) erwähnten Verrichtungen erforderlich sind;

c) auf die Herstellung jener Gegenstände, welche zur Durchführung der unter lit. a) erwähnten Verrichtungen und zur Besorgung der unter lit. a) und b) erwähnten Dienste und Arbeiten erforderlich sind, insofern diese Herstellung nicht Gegenstand eines handwerksmäßigen oder eines konzessionierten Gewerbes ist.

Durch diese Gewerbeberechtigung werden die Rechte der Kirchen und Religionsgesellschaften auf die ausschließliche Abhaltung der gottesdienstlichen Feierlichkeiten aus Anlaß von Leichenbestattungen

(rituelle Funktionen), mögen diese Feierlichkeiten im Sterbehause, im Gotteshause, auf dem Friedhofe oder wo sonst immer vorgenommen werden, ferner auf die Beistellung der für diese Funktionen erforderlichen Gegenstände, endlich auf die Besorgung des kirchlichen Glockengeläutes sowie der Kirchenmusik und der sonstigen mit den rituellen Funktionen verbundenen kirchlichen Dienste und Verrichtungen nicht berührt.

§ 2.

Bewerber um die Konzession zum Betriebe einer Leichenbestattungs-Unternehmung haben in ihrem Gesuche diejenigen der im § 1 bezeichneten Berechtigungen, welche sie anstreben, genau anzugeben und sind die angegebenen Berechtigungen im Falle ihrer Erteilung im Verleihungsdekrete namentlich anzuführen.

§ 3.

Bewerber um die Konzession zum Betriebe einer Leichenbestattungs-Unternehmung haben gleichzeitig mit dem Konzessionsgesuche einen genauen, detaillierten Gebührentarif in fünf Ausfertigungen vorzulegen.

Insofern die Zahlung der nach den jeweils geltenden Vorschriften an die Funktionäre der Seelsorge oder an sonstige kirchliche und Kultusorgane zu entrichtenden Gebühren durch Vermittlung der konzessionierten Leichenbestattungs-Unternehmung erfolgt, ist in dem Tarife bei allen einschlägigen Posten ausdrücklich jener Betrag anzuführen, welcher auf die erwähnten Funktionäre und Organe zu entfallen hat.

§ 4.

Der vorgelegte Gebührentarif wird von der Gewerbebehörde I. Instanz genehmigt, welcher auch jede nachträgliche Änderung des Tarifes zur Genehmigung vorzulegen ist.

Die Genehmigung des Gebührentarifes hat im Falle der Konzessionsverleihung gleichzeitig mit der von der politischen Handelsbehörde ausgesprochenen Erteilung der Konzession zu erfolgen.

§ 5.

Die Genehmigung des Tarifes ist insbesondere dann zu versagen, wenn derselbe den örtlichen Verhältnissen nicht angemessen erscheint oder wenn die im § 3, Absatz 2, erwähnten Gebühren überhaupt nicht separat oder nicht mit den seitens der berufenen Stellen bestimmten Beträgen angeführt erscheinen.

§ 6.

Der mit der Genehmigungsklausel versehene Gebührentarif ist in den für den Verkehr mit den Parteien bestimmten Geschäftsräumen der Leichenbestattungs-Unternehmung an augenfälliger Stelle in der erforderlichen Anzahl von Ausfertigungen anzuschlagen und in stets leserlichem Zustande zu erhalten.

Der Unternehmer ist verpflichtet, der Partei im Falle des Geschäftsabschlusses rechtzeitig eine Ausfertigung des genehmigten Gebührentarifes einzuhandigen und hat sich derselbe bei Ausübung des Geschäftsbetriebes streng an den genehmigten Tarif zu halten.

Überschreitungen des genehmigten Gebührentarifes werden nach den Strafbestimmungen der Gewerbeordnung geahndet.

§ 7.

Bewerber um die Konzession zum Betriebe einer Leichenbestattungs-Unternehmung haben nebst der Erfüllung der zur Erlangung eines jeden konzessionierten Gewerbes geforderten Bedingungen nach Maßgabe der auf Grund des § 23, Absatz 1, des Gesetzes vom 5. Februar 1907, R.-G.-Bl. Nr. 26, erlassenen, jeweils geltenden Vorschriften eine nach den in Betracht kommenden örtlichen Verhältnissen und dem Umfange der angesprochenen Berechtigungen zur Ausübung der Konzession genügende allgemeine Bildung und eine entsprechende fachliche Befähigung nachzuweisen.

Die politische Behörde als Gewerbe- und Sanitätsbehörde hat auf Grund des § 54, Absatz 2, des Gesetzes vom 5. Februar 1907, R.-G.-Bl. Nr. 26, und zugleich in Handhabung des ihr in den §§ 1, 2 und 6 des Gesetzes vom 30. April 1870, R.-G.-Bl. Nr. 63, eingeräumten Aufsichtsrechtes in Sanitätsangelegenheiten, sowie des ihr zustehenden Rechtes auf Überwachung der Gemeinden bezüglich der denselben durch § 4 des letztzitierten Gesetzes im übertragenen Wirkungskreise zugewiesenen sanitätspolizeilichen Obliegenheiten für die Geschäftsausübung der Leichenbestattungs-Unternehmungen die durch Rücksichten der öffentlichen Gesundheitspflege, namentlich im Falle von ansteckenden Krankheiten und Epidemien, örtlich gebotenen besonderen Regelungen zu erlassen.

Die Leichenbestattungs-Unternehmungen sind auch außer diesem Falle verpflichtet, den sanitätspolizeilichen Vorschriften und Anordnungen Folge zu leisten. Bei Nichtbeachtung dieser Vorschriften und Anordnungen, sowie der von den politischen Behörden nach dem 1. Absatze dieses Paragraphen erlassenen besonderen Regelungen sind die Strafbestimmungen des VIII. Hauptstückes der Gewerbeordnung in Anwendung zu bringen.

§ 9.

Diese Verordnung tritt gleichzeitig mit dem Gesetze vom 5. Februar 1907, R.-G.-Bl. Nr. 26, betreffend die Abänderung und Ergänzung der Gewerbeordnung, in Kraft.

Bienerth m. p. **Fořt** m. p. **Marchet** m. p.

Sprejem v zavod sv. Stanislava.

Naznanilo o sprejemu v kn. šk. zavod sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano za šolsko leto 1908/9.

V kn. šk. zavod sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano se sprejemajo telesno zdravi in moralno nepokvarjeni mladeniči, zlasti taki, o katerih je upati,

da se bodo po dovršenih gimnazijskih študijah posvetili duhovskemu poklicu.

V šolskem letu 1908/09 bo v zavodu pripravljali tečaj za gimnazijo in prvi, drugi, tretji in četrty gimnazijski razred.

Gojenci dobivajo v zavodu vso oskrbo, namenu primerno vzgojo in pouk v obsegu in po načrtu, kakor to vелеvajo avstrijski šolski zakoni.

Za mladeniče iz ljubljanske škofije je v gimnazijskih razredih cela plača 400 K na leto, za mladeniče iz drugih škofij 500 K. Plačuje se v mesečnih obrokih naprej. Nekaj izmed tistih, pri katerih je upanje, da se bodo posvetili duhovskemu poklicu, se sprejme tudi brezplačno ali po znižani ceni, kolikor to dopuščajo gmotna sredstva zavoda. Vendar morejo dotični to dobroto le tako dolgo uživati, dokler se je posvojil pridnosti in svojem vedenju kažejo vredne. — Učenci pripravljalnega tečaja plačajo vsi brez razlike 300 K na leto. — Šolnina se ne plačuje; le za sprejem v I. gimnazijski razred se plača pristojbina 10 K, pri vpisovanju v druge gimnazijske razrede pa 4 K za učila.

Repetente se ne sprejemajo.

Prošnjo za sprejem, naslovljeno na kn.-šk. ordinariat v Ljubljani, morajo vsi učenci osebno v spremstvu svojih staršev, oziroma njih namestnikov, izročiti v odstvu zavoda. Na prošnje, ki bi jih učenci poslali po pošti ali po kaki drugi poti, pa sami ne bi prišli za časa k hišnemu vodstvu, bi se moglo le v izrednih slučajih ozirati.

Posebe je pomniti:

1. Učenci, ki hočejo vstopiti v I. gimnazijski razred, morajo oddati svojo prošnjo od 15. do 25. junija. Zadnji dan, v četrtek, 25. junija, bo vodstvo

zavoda sprejemalo prošnje v Ljubljani v kn.-šk. palači, v pritličju na desno, od 8. do 12. ure dopoldne, in od 2. do 4. ure popoldne; druge dni pa se sprejemajo prošnje v zavodu v Št. Vidu. Prošnji je priložiti: a) krstni list; b) izpričevalo o stavljenih kozah; c) izpričevalo o dovršeni ljudski šoli s pripomnjo, da se je izdalo, ker hoče učenec vstopiti v gimnazijo; d) izkaz o imetju, če prosi, da bi bil sprejet brezplačno ali po znižani ceni.

Mladeniči, o katerih se bo sodilo, da bi se mogli sprejeti v zavod za I. gimnazijski razred, se bodo pozvali k izpitu, ki se bo vršil v ponedeljek, 6. julija (začetek ob 8. uri zjutraj) v šolskih prostorih kn.-šk. zavoda v Št. Vidu nad Ljubljano.

2. Učenci, ki so z dobrim uspehom dovršili I., II. ali III. gimnazijski razred na kaki drugi gimnaziji, pa bi želeli v II., oziroma III. ali IV. gimnazijski razred priti v zavod, naj oddajo svojo prošnjo, vsa gimnazijska spričevala in druge zgoraj naštetе listine do 15. julija.

3. Učenci pripravljavnega tečaja naj prilože prošnji razen krstnega lista in izpričevala o stavljenih kozah izpričevalo o dovršenem 4. ali vsaj 3. razredu štirirazredne ljudske šole; prošnje morajo oddati do dne 15. julija.

Kdor bi želel bolj natančnih pojasnil, naj se obrne do podpisanega vodstva.

V Št. Vidu nad Ljubljano, dne 24. maja 1908.

Vodstvo kn.-šk. zavoda sv. Stanislava.

50.

Pobotnice župnih upraviteljev o tangenti dotacijskega prispevka pripadajočega v interkalar.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko sporoča z dopisom z dne 2. maja 1908, št. 9.945, semkaj doslovno:

Das k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht hat mit dem Erlasse vom 21. April 1908, Zl. 52.347/07, anher eröffnet, daß das k. k. Finanzministerium aus Anlaß eines vorgekommenen Falles unter dem

4. Dezember 1907, Zl. 53.511, mitgeteilt hat, daß Quittungen der Pfarrprovisoren über Dotationstangenten, welche die Provisoren lediglich für das dem Religionsfonds zukommende Interkalare beheben, gemäß T. P. 75 a des Gebührengesetzes stempel-frei sind.

Kar se č. duhovščini s tem naznanja.

51.

Izbrisne pobotnice.

V smislu dopisa c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 17. maja 1908, št. 11.569, se župni uradi opozarjajo, naj se vselej pri sestavljanju izbrisnih pobotnic natančno pouče, kdo, oziroma v čigavem imenu je

kdo terjatev izplačal, ker bi se sicer utegnilo pripetiti, da bi cerkev v slučaju izdane cesije (odstopa) radi izbrisne dovolitve morala škodo poravnati.

52.

Novomašniki I. 1908.

V zmislu in po določbah sv. Cerkve (Conc. Trident. Sess. XXIII. Cap. 5. et Constitut. Apostolicae Sedis ddo. 22. Octobris 1869, Art. II.) naj se po vseh župnijskih in redovniških cerkvah dne 5. julija (IV. nedeljo po Binkoštih) razglase letošnji novomašniki. Hkrati naj se vernikom toplo priporoči, da bi prav goreče molili za novoposvečence, da postanejo duhovniki zo Srcu Gospodovem. (Prim. I. Kor. 2, 35.)

Posvečeni bodo v mašnike naslednji gg. bogoslovci:

a) Iz IV. leta :

1. Breitenberger Ignacij iz Idrije.
2. Bukovič Anton iz Vipave.
3. Čadež Viktor iz Škofje Loke.
4. Dimnik Martin iz Jarš pri Ljubljani.
5. Froelich Jožef iz Podnarta (župn. Dobráva).
6. Golob Frančišek iz Prečine.
7. Jaklitsch Ivan od Stare cerkve (Mitterdorf).
8. Javornik Tomaž z Vrhlike.
9. Kastelic Anton iz Šmihela pri Žužemberku.
10. Klemenčič Janez iz Kovorja.

11. Kragl Viktor iz Tržiča.
12. Krische Frančišek z Vinice.
13. Lovšin Anton iz Ribnice.
14. Miklavčič Ivan iz Poljan.
15. Tomec Valentin iz Moravč.
16. Trdan Frančišek iz Ribnice.
17. Vodopivec Ivan iz Cerkelj pri Krškem.
18. Vovk Alojzij z Goč pri Vipavi.
19. Žbontar Matej iz Kamne gorice.

b) iz III. leta :

20. Anžič Jožef iz Ljubljane.
21. Golmajer Frančišek iz Kovorja.
22. Kopitar Andrej iz Komende.
23. Omerza Frančišek iz Cerkelj pri Krškem.
24. Perme Leopold iz Prečine, ozir iz Šmarjete.
25. Skvarča Frančišek iz Slavine.
26. Žitnik Frančišek iz Šmarija.

Subdiakonati bodo prejeli 10. julija, diakonat 12. julija, presbiterat pa 14. julija, izvzemši gosp. Skvarča, ki bo vsled nedostatka starosti mašništvo prejel 3. oktobra.

53.

Nabiranje milih darov za pogorelce v Gornjem Butoraju.

Veleslavno c. kr. deželno predsedništvo za Kranjsko je z dopisom z dne 11. junija t. l., št. 2799/pr., doposlalo semkaj sledeči poziv:

»Dne 4. junija t. l. je nastal požar v Gornjem Butoraju, črnomeljskega okraja. Radi velike suše in močnega vetra je upepelil v pol ure celo vas, obstoječo iz deset, s slamo kritih hiš, in vsa k njim spadajoča gospodarska poslopja. Nesrečnim prebivalcem tega kraja je uničil požrešni ogenj vse imetje. S težavo so spravili ljudje svojo živino na varno in rešili golo življenje, ker je bilo radi popolnega pomanjkanja vode vse gašenje zastoj.

Skupna škoda se ceni na 60.800 kron, zavarovalnina pa pokriva samo 13.260 kron. Od nesreče

zadeti prebivalci Gornjega Butoraja so v skrajni bedi, iz svoje moči se ne morejo rešiti iz nje, treba jim je torej pomoči od drugod.

Da se jim olajša beda, razpisujem s tem nabiranje milih darov po celi kronovini. Darila se sprejemajo pri c. kr. deželnem predsedstvu, pri mestnem magistratu v Ljubljani in pri vseh okrajnih glavarstvih; razglasila se bodo v uradnem listu »Laibacher Zeitung« in odkazala svojemu namenu.«

Čč. gg. dušnim pastirjem se vsled tega naroča, naj poziv oznanijo z lece, nabrane darove naj pa odpošljejo na svoje mesto.

54.

Zgodovina domačega pešpolka.

Poveljništvo domačega pešpolka je semkaj poslalo sledeči poziv:

»Domači pešpolk vitez pl. Milde št. 17., ki obstoji že od leta 1674., ter je torej med najstarejšimi polki

naše armade, ima za seboj dolgo preteklost, polno slave in časti. Neugodne razmere so bile krive, da dosedaj še ni bilo mogoče izdati popisa junaških činov hrabrih sinov domače dežele, kateri so na raz-

ličnih bojiščih žrtvovali kri in življenje za cesarja in domovino, v trajen spomin sedanjim in poznejšim rodovom.

Po trudapolnem prizadevanju in neumornem raziskavanju nekaterih članov polka in po požrtvovalnosti častniškega zbora, ki je pokrila vse znatne stroške pri tem delu, se je končno vendar posrečilo, nabrati toliko gradiva, da je izdaja zgodovine našega polka s tem osigurana.

Akoravno smatra častniški zbor za čin njemu svete pietete, s tem delom postaviti nerazrušljiv spomenik vestnega izpolnjevanja dolžnosti, čistega domoljuba, junaškega poguma ter neustrašne hrabrosti, mu vendar ni mogoče, da bi sam nosil visoke stroške za to delo. Radi tega se obrača isti do vseh krogov, ki so imeli ali še imajo svojce v vrstah našega polka, ki si je stekel na raznih bojiščih nevenljive slave, z uljudno prošnjo, da to njegovo namero vsestransko in krepko podpirajo.

Ta podpora bi bila v tem, da se dobi že naprej kolikor največ odjemavcev za to delo. Prosim torej,

da izvolite ta poziv v lastnem delokrogu med ljudstvom po možnosti razširiti ter prihajajoča naročila čim prej mogoče — najkasneje do konca avgusta t. l. — sem poslati z imeni in natančnimi naslovi naročnikov.

Določeni rok naj polkovnemu poveljništvu omogoči, aproksimativno določiti število izvodov prve izdaje, ki naj bi izšla v sušču 1909. l. Finančni prebitok od te prve izdaje je že naprej določen za drugo, v slovenščini pisano izdajo, ki bi imela iziti tudi do konca 1909. leta.

Treba pa poudariti, da je ta druga izdaja mogoča le v tem slučaju, ako je finančni uspeh prve izdaje tako ugoden, da se iz prebitka lahko pokrijejo sicer mnogo manjši stroški za prevod in tisk.

Cena potom prenumeracije naročene knjige je 7 K 50 v., pozneje v knjigotrštvu pa 10 K.«

Čč. gg. duhovniki, ki se nameravajo naročiti na to knjigo, naj svoj naslov naznanijo ali naravnost imenovanemu poveljništvu, ali pa semkaj.

55.

Konservatorji in dopisniki c. kr. centralne komisije za preiskovanje in ohranjanje umetnih in zgodovinskih spomenikov.

I. oddelek (prazgodovinski, antični spomeniki in iz dobe ljudskega preseljevanja, denarji vseh časov):

Dr. Edvard Nowotny, gimn. profesor v Celovcu, za okraje: Črnomelj, Kočevje, Krško, Litija, Novo mesto (1904).

Dr. Jakob Žmavc, gimn. profesor v Ljubljani, za okraje: Kamnik, Kranj, Ljubljana, mesto in okolica, Logatec, Postojna, Radolica (1904).

II. oddelek (spomeniki iz srednjega in novega veka, razen pisemskih):

Frančišek Avsec, župnik pri Šent Juriju pod Kumom, za okraje: Krško, Litija, Novo mesto (1904).

Ivan Franke, realčni profesor v Ljubljani, za okraja: Kamnik in Kranj (1882, ozir. 1908).

Jos. Obergföll, gimn. profesor v Kočevju, zaokraje: Črnomelj, Kočevje, Logatec, Postojna (1904).

Ivan Šubic, ravnatelj umetno-obrtne šole v Ljubljani, za okraj: Ljubljana, mesto in okolica (1897, ozir. 1907).

Ivan Vurnik, podobar v Radolici, za okraj: Radolica (1904).

III. oddelek (pisemski spomeniki srednjega in novega veka):

Anton Koblar, dekar v Kranju za vse Kranjsko (1894, ozir. 1905).

Dopisniki:

Ivan Flis, stolni kanonik v Ljubljani; Frančišek Komatar, gimn. profesor v Kranju; Ivan Šašel, župnik v Adlešičih; dr. Valter Šmid, kustos deželne muzeja v Ljubljani; Ernst Stöhr, akad. slikar v Bohinju; dr. Henrik Swoboda, suplent na realki v Ljubljani.

56.

Stari zvonovi.

Prav pogostokrat se zgodi, da se dajo stari cerkveni zvonovi prelitati ali pa se prodajo zvonarjem, ne da bi bil knezoškofijski ordinariat o tem

pravočasno obveščen. Ker so pa tudi zvonovi za cerkveno zgodovino in umetnost važnega pomena, se župnim uradom s tem naroča, da v vsakem slučaju,

ko je treba iz kateregakoli vzroka stare zvonove prelititi, to naznanijo ordinariatu. Sporočilo naj se doda natančen opis dotičnih zvonov, glede velikosti,

oblike, napisov, okraskov in starosti. Nato bo dobil dotični župni urad potrebno nadaljnje navodilo.

57.

Slovstvo.

Šematizem duhovnikov in duhovnij v ljubljanski nadškofiji I. 1788. Preiskovalcem zgodovine na korist priredil in priobčil Frančišek Pokorn, župnik. Ponatisk iz »Zgodovinskega Zbornika«. V Ljubljani, 1908. Založil knezoškofijski ordinariat ljubljanski. »Katoliška Tiskarna«, Ljubljana, 8°. Str. 288. V platno vez. 3 K. Dobiva se pri kn.-šk. ordinariatu v Ljubljani.

Ljubljanska škofija je pričela izdajati šematizme šele l. 1793. Ti šematizmi pa so jako drobni in niso prinašali drugega kakor imenik raznih služb in duhovnikov. Z njimi si torej zgodovinar ne more dosti opomoči. V ljubljanskem kn.-šk. arhivu pa se nahaja knjiga z naslovom: *Protocollum decanatum Archidioeceseos Labacensis, anno 1788.* V tej knjigi je popisana tedanja duhovščina po določenih oddelkih. Nadškofija je štela takrat 32 dekanij. Ta knjiga je rabila pisatelju Fr. Pokornu za podlago obširnemu delu. Sam piše v predgovoru: »Opomniti moram, da onih župnij ni med temi zaznamovanih, katere takrat še niso spadale pod ljubljansko vladikovino na Kranjskem. Poleg teh so pa izostale tudi ljubljanske glavne župnije: stolna, sv. Jakoba in sv. Petra, katere sem za ono dobo posnel iz drugih virov, da je delo kolikor mogoče popolnejše in preglednejše. Zanimiva je omenjena knjiga v toliko, kolikor dobimo iz nje vsaj kratek življenjepis tedanje duhovščine. — Da pa bo delo popolnejše in trud preiskovalcem olajšan, sem dodal k temu še od l. 1789 dalje iz šematizmov posnete podatke, po kolikor sem jih za posamezne duhovnike mogel zaslediti, do konca njihovega življenja«.

III. slovenski katol. shod v Ljubljani dne 26., 27. in 28. avgusta 1906. Govori, posveti in sklepi. Uredil dr. Evgen Lampe. Ljubljana, 1907. Izdala in založila »Katoliška Bukvarna«. Natisnila »Katoliška Tiskarna«. Str. 143.

Šest Marijinih pesmi za tri ženske ali moške glasove (ena za dva, štiri tudi za en glas) z orglami. Zložil Anton Foerster. Cena: partitura 1 K 80 h, vsak glas 40 v. V Ljubljani, 1908. Založila »Katoliška Bukvarna«. Tiskala »Katoliška Tiskarna«.

Slava Bogu. Mašne pesmi za mešan zbor, zložil P. Hugolin Sattner, Ord. FF. Min. Tretji pomnoženi natis iz »Slava Bogu«. Op. 10. Cena: Partitura 1 K

50 h, posamni glasovi 40 h. V Ljubljani, 1908. Založila »Katoliška Bukvarna«. Natisnila »Katoliška Tiskarna«.

Jahresbericht des Vereines der katholischen Religionslehrer an den Mittelschulen Österreichs. VI. Vereinsjahr (1907). Wien. 1908. Str. 10.

To poročilo na kratko popisuje delovanje tega potrebnega društva in podaja seznam vseh udov v Avstriji. Na Kranjskem ima to društvo devet članov.

Ablaßbüchlein für die Jugend. Herausgegeben von Leonhard Wiedemayr. Innsbruck. Verlag von Eugen Sibler, 1908. 12°. 279. Knjižica, ki je izšla v obliki molitvenika, obravnava v 1. delu nauk o odpustkih (1—135), v 2. delu pa navaja molitve, pobožnosti in z njimi združene odpustke (139—279). Knjižica je priročna in kaj pripravna.

Die Franziskaner der österreichischen Provinz, ihr Wirken in Nieder-Österreich, Steiermark und Krain bis zum Verfall der Kustodie Krain und ihrer Klöster (1596). Von Dr. Guido Rant, O. F. M. Lect. der hl. Theol. Stein in Krain. Druck von Anton Slatnar. Str. 137. Cena nevez. 2 K 80 h.

Pisatelj pojasnjuje prihod frančiškanov na Avstrijsko, ločitev konventualov in observantov ob času sv. Janeza Kapistrana, boj med frančiškani in protestanti in razpad kranjske kustodije l. 1559. V posebnem oddelku popisuje ustanovitev frančiškanskega samostana v Ljubljani (ok. 1233), v Gradacu pri Podzemlju (1466), v Novem mestu (1469) in naposled v Kamniku (ok. 1493). Mimogrede omenja tudi samostan pri Treh farah pri Metliki.

Od str. 83—136 se vrste izpiski (regesti) in ponatisnjene listine, tičeče se frančiškanov na Kranjskem.

Die Verlobungs- und Eheschließungsform nach dem Dekrete »Ne temere« (S. C. C. d. 2. Aug. 1907). Nebst einem Anhang über die neue Ehe-Eingehungsform in Deutschland (Konstitution »Provida«) von Dr. Martin Leitner. Fünfte Auflage. Regensburg. Manz. 1908. Str. 81.

Navedena brošura je izšla že v 5. izdaji, dokaz, kako porabna je. V tej izdaji se nahajajo že najnovejši odgovori rimske stolice glede na posamezna vprašanja, zato je priporočila vredna za vse dušne pastirje, ki se hočejo poučiti o dekretu »Ne temere«.

Form der Ehekonsens - Erklärung und Verlöb-nisse nach dem römischen Dekrete »Ne temere« vom 2. August 1907. Theoretisch und praktisch durch viele Beispiele erläutert von Dr. Alois Schmöger, Professor an der theologischen Lehranstalt zu St. Pölten. Wien. Carl Fromme. Str. XVII. + 63. Nevez, 90 h.

Pisatelj je zbral v tej brošuri vrsto člankov, ki jih je priobčil »Korrespondenzblatt f. d. kath. Klerus Österreichs« in jim pridejal poučni predgovor, v katerem se ozira na najnovejše rimske odgovore glede dekreta »Ne temere«. Ta razprava se odlikuje od drugih podobnih v tem, da pojasnjuje pravila z izgledi.

58.

Konkurzni razpis.

Razpisujejo se župnije: Vipava, Planina pri Vipavi in Lozice v vipavski, Dobrnice v žužemberški in Šenturška gora v kranjski dekaniji.

Prošnje za župniji Planina in Lozice so nasloviti na kn.-šk. ordinariat ljubljanski, za Dobrnice in Šent-

urško goro na c. kr. deželno vlado za Kranjsko, za Vipava pa na prošta v Straßburgu na Koroškem. Kot zadnji rok za vlaganje prošenj se s tem določi 4. julij 1908.

59.

Škofijska kronika.

Odlikovanje. Sv. oče Pij X. je imenoval preč. g. Andreja Kalana, stolnega kanonika, za svojega hišnega prelata. — Preč. g. Matija Kolar, stolni dekan, je imenovan za konz. svetnika.

Zamenjala sta župniji z višjim dovoljenjem čč. gg. Raktelj Leopold, župnik v Grčaricah, in Sturm Frančišek, župnik v Poljanici.

Umeščeni so bili 30. aprila čč. gg. Fr. Lakmayer, župnik v Šent Joštu nad Vrhniko, na župnijo Pred-dvor; Josip Nagode, kaplan na Trebelnem, na župnijo Šent Jošt nad Vrhniko; Frančišek Češarek, župnik v Zagradcu, na župnijo Šempeter pri Novem mestu; Frančišek Finžgar, župnik v Želimljah, na župnijo Soro; dne 1. maja: Vrankar Josip, župnik na Koprivniku, na župnijo Dobráva pri Kropi; Raktelj Leopold, župnik v Grčaricah, na župnijo Poljanico; Sturm Frančišek, župnik v Poljanici, na župnijo Grčarice; Mihelčič Ivan, župni upravitelj v Zaplani, na to župnijo; 25. maja: Medved Janez, kaplan na Dovjem, na župnijo Zlato polje; Meršolj Ivan, župnik pri Sv. Katarini, na župnijo Reteče; 9. junija: Ivan Možina na župnijo Podlipo.

Premeščen je bil č. g. Vincenc Kavčič, kaplan v Križevem, na Trebelno.

Začasni pokoj je dovoljen č. g. Josipu Lavtar, kaplanu v Črnomlju.

Imenovan je za soupravitelja Sv. Katarine č. g. Jos. Plantarič, župnik na Dobrovi.

Stalni pokoj je dovoljen č. g. Karlu Jančigar, župniku v Dobrnichah, in č. g. Vilkotu Paulus, župnemu upravitelju na Šenturški gori.

V stalni pokoj je stopil č. g. Viljem Gasperin, župnik v Planini na Koč. (Stockendorf), in č. g. Andrej Šimenec, župnik v Retečah, ki se je naselil v Dolu pri Ljubljani.

Sprejet je v zvezo duhovščine ljubljanske škofije č. g. Rudolf Vagaja, župnik v pok., ki biva v Lipnici na Štajerskem.

Župnijski izpit so delali 6. in 7. maja čč. gg.: Bajec Ludovik, župni upravitelj pri Sv. Trojici nad Cirknico; Čuk Karol, kaplan na Jesenicah; Erjavec Ivan, kaplan v Radovljici; Hartman Josip, župni upravitelj v Planini pri Vipavi; Klemen Janez, župni upravitelj v Lozicah; Kmet Mihael, župni upravitelj v Št. Juriju pri Kranju; Kralj Frančišek, beneficiat v Šmartnem pri Litiji; Magajna Andrej, kaplan v Borovnici; Mikuž Janez, kaplan v Poljanah nad Škofjo Loko; Oranič Frančišek, ekspozit v Šmihelu pri Nandanjem selu; Perko Pavel, kaplan v Žireh; Perz Alojzij, kaplan v Koprivniku (Nesseltal); Plahutnik Ivan, kaplan v Ribnici; Potokar Josip, stolni vikar v Ljubljani; Sitar Valentin, kaplan v Kranju; Skubic Anton, kaplan na Vrhniku; Tomelj Anton, kaplan na Bledu; Zabret Valentin, kaplan v Št. Vidu nad Ljubljano.

Umrl je 14. junija 1908. preč. g. Matija Erjavec, častni kanonik, dekan in župnik v Vipavi. Priporoča se čč. gg. duhovnim sobratom v molitev.

Knezoškofijski ordinariat v Ljubljani, dne 17. junija 1908.